

Ціна 2.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XXXIV.

ТРАВЕНЬ — 1983 — MAY

№ 399

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Editor-in-Chief: M. Dalney

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає
Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Мар'ян Дальний — головний редактор

Члени Редколегії: Гоня Торокевич, Василь І. Гришко,
Дмитро Гаврилович, Ольгана Григорівна, Іван Маластір-
ський, Маріо Гогольський.

Адміністратор — Еміль Гарборз, тел. 252-4553

РІЧНА НЕРЕДЦІЛАТА:

КАНАДА — 15 доларів

США — 15 доларів

Австралія — 14 австрал. доларів

Всі інші країни рівновартість 15 доларів
американських.

Чеки і грошові перекази виписувати на
"NOWI DNI".

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. T. Mygonenko, P. O. Box 302
Parramatta, N. S. W. 2150 Australia

В Великобританії:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

На Тихоокеані:

Mr. D. Hrushetsky
2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116
USA

На Бостон і околиці:

Mrs. L. Djak, 115 Connell Dr.
Stoughton, Mass., 02072, U.S.A.

На Тандер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko, 133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont. P7C 2G4

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOWI DNI

Box 126, Postal Station "N"
TORONTO, ONT., CANADA
M8V 3S4

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Кирило Күцюк-Кочинський — ПОЕЗІЇ	1
Іван Драч — ЛИТОВСЬКА ПОГОНЯ	2
Сашко Скрипаль — МИNUЛЕ	2
Микола Хвильовий — ЗЛОЧИН	3
Леся Богуславець — НА ПРОЩУ ДО РІДНОЇ ЗЕМЛІ (11)	7
Яр Славутич — МЕТАФОРА У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ	10
Дмитро Чуб — АНДРІЙ БАГМЕТ ТА ЙОГО СЛОВНИК СИНОНІМІВ	14
Юрій Соловій — М. дзіндра — ЖМУТ НЕВИЧЕРПНОЇ ЕНЕРГІЇ	16
Михайло Гава — КУЛЬТУРНІ НОВИНИ	18
Василь Сокіл — ПАМ'ЯТИ ПОЕТА ВАСИЛЯ МИСИКА	21
Макар Заїула — СПОМИН ПРО СТРАШНИЙ ЗЛОЧИН	22
Борис Мигаль — ПАННО МИСТЦЯ В. КУРИЛИКА У ПАРЛЯМЕНТИ	24
Олена Несіна — НЕЙТРИНО І ГРАВІТАЦІЙНИЙ КОЛАПС УСЕСВІТУ	25
** — КАНАДСЬКА СЦЕНА	26
Макар Дуда — БОРЕМОСЯ, ТА ЩЕ Й ЯКІ	28
Ол. Шпилька — БЕЗ РЕЦЕНЗІЇ	30
Теодор Данилів, Н. Волиняк — ГОЛОКОСТ І ДЕЯКІ НАШІ ПРОБЛЕМИ (листи до Редакції)	31

На першій сторінці обкладинки:

КІЇВСЬКІ КАШТАНИ. Фото

- Передруки і переклади дозволені за поданням джерела.
- Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції.
- Незамовлених матеріалів редакція не повертає.
- Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправити і скорочувати надіслані матеріали.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

Кирило КУЦЮК-КОЧИНСЬКИЙ

ВТЕЧА ЕНЕЯ

Відкрилася для хисткого покоління
Порепана дорога в темноті.
Не роз'яснилось їм тоді величчя,
Згубили промінь сонця у житті.

Покинув рано він в пожарах Трою —
Громаддя, що у пам'яті палає.
Присів самотній. Люди за стіною.
Скорбота всіх поволі там спливає.

Його відвічна втома — невичерпна,
Хоч сяєво дозріле степове
Ще часом проникає в яр нестерпний.
Над ним незнаний скарб пливє, пливє.

Чекають книги ще нерозпочаті,
Прожите все. І промінь і віки.
Минувшина дрібніє у зачатті.
Стопились маски. Там. На дні ріки.

ЧЕРВОНЕ СОНЦЕ

Тремчу. Не чую слів своїх ніде,
Сиджу я просто неба у вагоні —
Скрипучий сніг паде, паде, паде.
Мене з степів вивозять ешельони.

Вагон біжить. Води для нас нема, —
Про неминуче сорок душ міркує.
В кутку хлопчина плаче недарма:
Від криєди тут пощади ждати всує:

КИРИЛО КУЦЮК-КОЧИНСЬКИЙ, по професії інженер, живе в Румунії. Народився в селі Якимівці, на Волині, 1910 р. Видав такі збірки поезій: "Надвечірній заспів" (1974), "Запах неба" (1977), "Вогні смеркання" (двохомовне видання, 1978), та "Непоборна надія" (1981). Його поезія має неоромантичну закраску, є глибоко лірична, настроєва, виявляє чутливу близькість до природи та подій.

Л. О.

Спинився ешельон. Не ворухнись!...
В моїх очах чорніє рідна хата —
Уб'ють під тином тут на чужині!
Десь молиться тихцем любима мати...

Вставай!... Іди, а руки догори!...
Він поглядом провів: За ним ступати...
Для вироку немає ще пори...
В ушах благальний крик дитяти...

Ступає твердим кроком в шир,
Зимове сонце світиться червоно...
Крокуємо утрьох... Ані шиширк...
Минуле щастя нам не оборона.

Тут поле мертвє вкутане в туман,
Сумуй пекельно в студені любові.
Не вір м'яким утішливим словам,
Співай мені в безсмерті кольоровім.

Не дай мені спочинку в чужині
Докори спізнілі я приймаю.
Вже небо в буряковій рідині,
У борознах я захисту шукаю...

Жіночий плач... Потемнів небокрай:
Вона упала воякові в ноги,
Сплітається нам весільний коровай:
В часі війни, на пустирях розлогих.

ОСТАННІЙ ОСТРІВ

А я прихляв. Пощерблені роки
Любов твоя не дала запоруку.
Вже дивний острів в'явся у думки
Мені в уділ припали ранні муки.

Летить несита чайка дотепер,
Виводячи з плачем пісні ненатлі,
Сліпуче світло мерехтить із пер,
В обличчя б'ють сухі вітри пасаті.

Я чую сум стуманений із літ,
Минуле віджило дзеркально — криво,
А на піску підбитий птах лежить.
Прощайте ви, малі, безсилі крила.

На люстрі не видать очам роси
Гнівне квіління засинило води,
І затихає все на небесі
Щезають, наче привид, хороводи.

*Я тут вже свій. І вірю сам в мету,
І ношу соняшний клубок ізрання.
Хоч півжиття здорожено в степу,
Цей острів — магістраль моя остання.*

*Мій брат мав мову сипку, смерекову
Ta був спокійний в ясному промінні —
В непримітному горінні я живу
З тенет я винесу без плям моління.*

Іван ДРАЧ

ЛІТОВСЬКА ПОГОНЯ*

* В старому Вільні на мурі Гострої Брами висічено герб — вояків на стрімких конях. Герб цей Вільно отримало ще за часів Великого Князівства Литовського, і зветься він — Литовська Погоня.

Найуславленіший патріотичний вірш Максима Богдановича спонуканий цим гербом.

*Що мені в тих запінених конях?
Чом не гасне видіння жахне!?
Стародавньої Литви Погоня
I батожить, i смужить мене.*

*Чом мене? Я ж Вітчизни не зрадив,
Я ж не зрікся ні краплі Дніпра,
Це ж чому i чого вона ради
Мою совість в полон забира?!*

*Розпаношиться ніч петрівчана
Чадом розпачу й димом проклять —
З пекла ночі до сивого рана
Груди люто з погоні болять!*

*Може, те, що мене обімшило, —
Лесті зашморг, достатку шлея?!*
Тож мечем харалужним, не шилом,
Бий мене, щоб отяжився я.

*Витни гайд мою, вижери жаром,
Прокопить, прогрими, протопчи —
Під твоїм громопадним ударом
Я здригаюсь i стогну вночі!*

*Є потреба нещасних очищенъ:
Прагнеш бути — буття розіпни.
А погоня все ближче i ближче
Десь з безодні душі, з глибини.*

*Сива зброя. Запінені храни.
Б'ють ломами копит вічний лід.
Це б коня мені i на коня би,
I за ними, за ними б услід.*

*Запропасти, пропасти в тих конях —
Сам себе хто й коли зложене?!*
Стародавньої Литви Погоня
I батожить, i смужить мене...

Сашко СКРИПАЛЬ

МИНУЛЕ

Донечці моїй Жені з посвятою

Романтичне Минуле!

Не забруднене лихом i горем.

*Відтоді, як тримали в пошані чисельних богів,
Аж до наших віків, до освячених небом соборів,
Ти долало запеклі й жорстокі мечі ворогів.*

*Ти підносило вгору зруйновані мури i храми,
Прикладало до ран ніжні стебла лікуючих трав,
Ти для добрих людей відчиняло задимлені брами,
I зачиняло їх знов перед тими, хто серця не мав.*

*Часом болісний жаль обійма мою скривджену
душу,*

*Що тебе вже нема, що з дитячих не вернешся
снів,*

*Що в буденнім багні я кохати i мріяти мушу.
Bo ж лицарство i честь вже в пригоді не стануть
мені.*

Ta жевріє Надія в підвалах щирого серця:

*Це не все шкеребертъ на старенький блакитній
Землі,*

*Це у грішнім бутті десь існує маленьке
джерельце,*

*Iз якого нап'ються ще вічності люди дорослі й
малі.*

*I цілюче питво враз загоїть загноєні рани,
Огорне наше тіло i душу ніколи не знаним
теплом,*

*I прийдешнє Нове понад стомленим світом
постане,*

Це Нове буде тим, що колись вже на світі було.

*Буде зоряним небом з очима-краплинами Часу,
Що палають в безодні незміряних тисячоліть,
Буде хатнім притулком i кухлем домашнього
квасу,*

Буде тим, що плекало надію в часи лихоліть.

*У Майбутнім знайду я Минулого зоряні риси,
Де крім слова Любов завжди Вірність у шані
була,*

*Де підступність та зло вояки піднімали на списи,
A хоробрість піснями над радісним світом пливла.*

*Тим, хто вірить в Любов та святу недоторканість
Мрії,*

*Тим, хто Мить відчува, наче дотик коханих
долонь,*

*Романтичне Минуле — Це є поклик до Віри i
Надії,*

Te, від чого ніколи не станеш в житті остронь!

*Тож нехай шаленіють прихильники лиха —
прогресу,*

*Напуваючи людство сміттям із барвистих бляшок.
Романтичне Минуле! Напої мене соком берези,
Заспівай мені Думу з безсмертних твоїх сторінок!*

ЗЛОЧИН

Після вечері Кметь вийшов на ганок. На заході, за курганами хмар конали смуги весняного сонця. Був останній тиждень перед Великоднем. У квітневім повітрі стояв гострий холодок і чітка прозорість. За повіткою дзюрчали потоки й виносили свою пісню в голубу невідому даль.

На Кметевих колінах лежала газета. Так було багато років: приходив з роботи, вечеряв і брав газету. Але зараз її не читав: замислився.

Далеко вдарили в дзвін. Розірвані хмари низько стояли над заводським кварталом і, коли поволі брели повз димарі, майже зацеплювали графики. Там, на сході, над заводом було брудно й сіро. Кметь дивився на хмари, і здавалось йому,

Друкуємо це маловідоме оповідання нашого видатного письменника в 50-річчя його смерти-протесту. Воно актуальне й сьогодні, коли згадуємо мільйони жертв безприкладного комуністичного голодомору.

Пригадуємо, що видавництво "Смолоскип" саже видає зібрані твори Миколи Хвильового в п'ятьох томах. Досі вийшли вже чотири томи.

Редакція

що так і з життям: клубочиться, тягнеться, а куди — невідомо.

Згадував Кметь, як він жив до цього часу. Він же таки був робітничий ватажок. Всі його поважали, і кожний знов, хто такий Мусій Кметь. Навіть у партійній запільній газеті писав, і безперечно, до його голосу прислухались. Але от прийшла буря й замела і повагу, і газету, і рішуче все. Більше від того: сина збила з дороги.

Останній удар був несподіваний, раптовний, незрозумілий. Верталися колись у поселок після мітингу. Митька їшов попереду. Кметь подивився на цибату синову постать і спітав:

— Ну як, подобається?

Кметь натякав на промовця. Він певний був, що Митька похитає головою і скаже:

— Я, тату, не знаю!

Але на цей раз син подивився на батька з-під лоба своїми гострими виразними очима й кинув образливо:

— Подобається!

Здається, саме тоді Кметь і рішив піти на це темне діло. Саме тоді, здається, така думка майнула в голові, прорізала мозок і сховалась.

І зараз, сидячи на ганку з газетою в руках, Кметь думав про те ж. Він усміхнувся, і обличчя йому нервово перекосилося. Потім подивився на Соньку. Жінка стояла біля повітки й лагодила курям сідало.

Раптом знову бевкнуло. Кметь здригнув.

Праворуч, на заході, як віск, танули червоні

плями. Сонце зайшло. Темніло. У сусідськім дворі завив собака, і від того витття Кметеві заскеміло в грудях. Він підвівся, постоюв ще декілька хвилин на ганку й пішов у хату.

В кімнаті було темно: жінка, виходячи, не заувітила лампи. Кметь сів на ліжко й мовчки дивився в сіру порожнечу.

"Ну й добре: зробив же це хтось із вокзалом? Хтось таємний і близький, хтось мало не рідний йому".

Згадав Кметь, що йде останній тиждень перед Великоднем.

Гарно. Це дуже гарно. Він не говів і буде вимагати, щоб його одпустили одговітись. А за цей час він підійде з боку левади до нафтового резервуару ...

Кметь уявив із зловтію синову постать, пригадав його впевнені рухи, і йому стало легше. Він підійшов до вікна й подивився на вулицю. В синіх просторах виступали зорі, повз вікно проходили сірі постаті.

Ще вдарили у дзвін.

"Роздзвонились!" І раптом подумав, що він десь-дванадцять років не був у церкві. І це його неприємно вразило, бож про це, безперечно, всі знають, і в першу чергу знає Сонька.

Він із злістю подумав про жінку... "Чого вона не йде в хату? Чого возиться так довго?" — І голосно вилаявся. Потім одчинив двері й погукав:

— Доки будеш там? Чуєш?

— Та йду вже!

За дві хвилини Сонька увійшла в хату й спітала:

— А світло чого не горить?

— А я почім знаю, де в тебе гас стойть. — буркнув Кметь і знову пішов до ліжка.

Сонька засвітила каганець і сіла латати кофту. Потім вона подивилась на чоловіка й спітала, скидаючи очі:

— Чого ж ти не лягаєш?

Кметь одвернувся до стіни й мовчав.

— Кажу, чого не лягаєш?

Кметь і очей не підвів. А Соньці байдуже — шіє.

І здається Кметеві, що вона й шіє якось образливо, не так, як люди. І вигляд у неї надто вже світлий, бадьюний і життерадісний. Почував Кметь, що підступає йому щось до горла, і хочеться йому підійти до Соньки і вдарити її.

Під полом зацокотів цвіркун. В кімнаті стало ще тихше. Лише розмірене жінчене дихання триვожило сірій, півтемний спокій. Зрідка за вікном шумів тротуар.

... Отже, він обов'язково її вдарить. Це буде так несподівано, ще так приголомшить Соньку! І справді, за 19 років він навіть не замірявся на неї.

Кметь подивився на жінку і глухо промовив:

— Що ти робиш?

— А твоє яке діло? — спокійно спитала Сонька.

— Таке діло, що люди до свят готовляться, а ти з ерундою вовжаєшся.

— Що з тобою? — здивувалась та. — Чого тобі треба?

— А того треба, що в людей свято пройде святом, а в нас і на перший день черствим хлібом давитись прийдеться.

Жінка нічого не розуміє.

— Відкіля це ти взяв? Я ж одержала святкову пайку.

— Одержанала! — кинув іронічно Кметь. — Цим нагодуєш!

Сонька рішуче не може зрозуміти, чого від неї хоче чоловік. Рухи її нетерплячі, очі заблищають. Вона положила кофту, підійшла до столу і спокійно спитала:

— Ну, а де ж більше узяти?

Кметь мовчав.

— Ну, кажи, де? Я піду дістану!

— Люди дістають, значить, можна! — кинув Кметь.

Сонька сплеснула руками.

— То ж люди, а то ми. Люди знаєш, як дістають? День робить, а десять спекулянчить. Може, і мене поженеш туди? Як по-твоєму: і я буду шльондати по вагонах?

Кметь цілком погоджується з жінкою? Та почуває він, що підійшов якраз той момент, коли можна підвести і, зцінивши зуби, замахнутись на Соньку.

— А чим же ти краща від людей? — задерикувато кинув Кметь.

— Що ти, розуму тронувся? — скрикнула Сонька. — Хто тобі дав право мене в курви присувати? Прошу: "чим краща"? А тим краща, що не поїду я таскатися по станціях.

Кметь став біля столу. Його гострі очі дивились униз, брови йому піднялися стрілками до чуба, а по смуглявих щетинистих щоках проходили нервові зайчики.

— А як заставлю? Що скажеш? — і він зцілив зуби.

Сонька здригнула плечима:

— Не задавайся! Все одно діла не буде.

— Чого ж це? Може в "совіт" подаси жалобу? — сказав Кметь і усміхнувся.

— На чорта мені твій "совіт" здався! Не буду спекулянчити — от і все.

Кметь одійшов до дверей і, вийнявши з кишені кисет, почав крутити цигарку. Та знову згадка про те, що Сонька може так чи інакше пошкодити його справі, — знову ця згадка кикликала лють, і тоді він кинув задерикувато:

— З кофтами вовжаєшся! Нема того, щоб діло робити.

Але Сонька вже мовчала. Вона раптом зрозуміла, що з чоловіком діється щось неладне.

Кметь скрутів цигарку. Він не запалив її, а тримав у тремтячих руках. Так пройшло декілька хвилин. Раптом він рішуче пішов до жінки і крикнув:

— Вставай!

Сонька від несподіванки мало не підскочила.

— Що таке? — і поставила на нього свої широкі здивовані очі.

— Вставай, кажу!

— Та встала ж! — розгублено бурмотіла жінка, нічого не розуміючи. Кофта впала додолу, а червоне обличчя враз її зблідло.

Кметь, як шуліка, дивився на Соньку своїм гострим поглядом і думав: "зараз ударю". Але рука не підводилася, ніби її паралізувало.

В цей момент хтось завозився в сінях. Жінка почула це і одразу ж її одійшло.

— Що ти, збожеволів? — сказала вона й нахилилась по кофту.

Але Кметь вмить розмахнувся з усієї сили й спустив кулака на нахилену Соньчину голову. Удар не досяг цілі, і кулак зачепив тільки хустку. Кметь не вдеряв рівноваги і ледве-ледве не впав на підлогу.

... А в кімнаті вже стояв цибатий хлопець і здивовано дивився на Кметя. Очі йому теж блищають, і на матовім молодім обличчі з'явилися червоні плями. Він держав в одній руці долото, а в другій — кошик із недоїдженим шматком хліба.

— Митю, подивись на батька! — підійшла до нього жінка, затуляючи однією рукою голову. Потім раптом винулась на ліжко й заплакала.

— За що!... Що я йому зробила?... За що?

Митька зиркнув на батька. Той сидів на лаві, знизвивши вій, і знову крутив цигарку. Руки його й тепер дрижали.

Сонька змовкла, і в кімнаті стало так тихо, ніби в забутім нежилім помешканні. Тільки цвіркун вистукував свою одноманітну пісню.

Митька підійшов до скрині й положив на неї кошик і долото. Потім зняв засмажену сорочку, кинув її на піч і вдяг чисту. Все це він робив просто, невимушено.

Тоді підвела Сонька і, дивлячись кудись поверх голів, запитала сухо:

— Будеш вечеряти?

— Давайте! — сказав Митька.

Сонька подивилась на сина червоними, сухими очима й сказала:

— Чого ж ти так запізнився?

— А хіба вам тато нічого не говорили?

Кметь здригнув. В Митьчині голосі йому почулось щось насмішкувате.

— Що там таке? — просто, ніби нічого й не трапилось, звернулась жінка до Кметя.

Кметеві не хотілось відповісти, але той тон, з яким звернулась до нього жінка, підкуплював, і він не міг мовчати.

— Та тож прохали на зверхурочні зостатись, — сказав суворо Кметь і тут же подумав: що йому? От він ударив Соньку — і ніхто не посміє йом, на це сказати щось. Не хоче на зверхурочні — теж нікому нема діла.

— А чого ж батько не остався? — звернулась мати до сина.

— То хай тато й скаже!

Митька кинув це недбало, наче його зовсім не цікавило, чому його роботящий батько не хоче на зверхурочні зоставитися. Але Кметь добре розумів, що син бавиться з ним, глузує з нього. О, він добре знає, чого хоче Митька: Митьці хо-

четься, щоб його батько день і ніч працював на користь ненавидних йому, що покалічили його життя. То байдуже, що Митька ніколи з ним не говорив про це. Кметь і без нього знає, чим дихає його син.

І знову наростала лютъ.

— А в тебе що — язика нема? — кинув грубо Кметь.

Митька положив ложку на стіл і сказав:

— У мене, тату, єсть язик. Та ви ж самі вчили мене, щоб я даром не ляскав ним. Я ж почім знаю, чого ви не зостались на зверхурочні. Як узнаю, то тоді й скажу.

Сонька сіла на стілець і питливо подивилася на Кметя.

— Не ляскав! — кинув зневажливо Кметь. І тут же подумав: "він скаже!"

Що він скаже? І раптом здригнув. Може, син знає, що його батько надумав? Так ні, цього не може бути. Відкіля він знає...?

На вулиці бахнув постріл.

— Що це кожну ніч стріляють, — сказала Сонька. — І коли вже цих бандистів не буде?

Кметь подивився на жінку. "Бандистів! Вона теж щось розуміє! Сволоч!" — і потім він підвісився і побрів із хати.

II

На другий день Кметь не пішов на роботу: "він буде говіти". Почуття незадоволення й тривоги не залишили його ні на одну мить. Воно й зрозуміло: думка про злочин гнітила його, а все складалось так, що він мусів одтягувати цю справу. Головне ж, у нього було дуже замало пороху, а він хотів зробити щось грандіозне. Кметь уявляв собі цілий потоп огню. Це, безперечно, буде щось надзвичайне.

Того ж дня Кметь помітив, що Митька, ідучи на завод, чогось посміхнувся, і Кметеві здалось — зловтішно. Невже син догадавсь, чому батькові так забажалося говіти?

З Сонькою після сварки він почував себе краще: жінка тепер не посміє розпитувати його. Правда, було якось не по собі, бо Сонька не тільки нікому не скаржилась на нього, але й поводилася так, ніби між ними нічого й не було. І не розумів Кметь цього, ба навіть Кипранева жінка і та вже вміла постояти за себе.

Цілий день Кметь ходив по базару й розпитував у людей, де йому можна дістати пороху. Кожному від додавав:

— У нас на річці дики качки сидять, хочу набити на празник.

Всі йому, звичайно вірили, і ніхто не звертав особливої уваги на цю людину з хоробливим блиском в очах. Тільки якийсь солдат зауважив:

— Тепер, товариш, дичі бити не можна. Стріляти будете після Петра.

Кметь запам'ятав це й розпитував ще обережніше.

До обіду базар так розрісся, що загатив трохи не всю вулицю. Як комашня, метушились люди на великому пляцу.

"От тобі й нема свободної торгівлі" — із зло-

втіхою подумав Кметь. В кожнім крамарі він тепер бачив свого спільнника.

Півфунта пороху він усе таки дістав. Решту рішив дістати завтра. А ввечорі коли задзвонили до сповіді, Кметь пішов до церкви.

Біля дверей він перехрестився і побрів у темний куток. Як і кожна випадкова людина, він почував себе серед ікон якось ніяково.

Збоку хтось погасив свічку, і від неї розлився по церкві сморід. Кметь дивився на бабу, що стояла поперед його. Вона ретельно молилася і часто била поклони. Потім, коли вийшов священик, Кметь подивився на нього й подумав: "і цей піп буде сповідати мене?" І не вірилось, що саме цей, бо ніяк не в'язалась гладка велетенська попова постать із тайнством сповіді. Кметь замислився.

— І ви говеть пришли? — нарешті, почув він біля себе хрипкий голос.

Священик стояв біля Кметя й солоденько всміхався. Очі йому замаслились і дрижало гладке підборіддя.

— Да, батьюшка, — ніби прокидаючись, сказав Кметь.

— Тогда пожалуста! — закивав головою священик, наче дуже був задоволений відповідю парафіянини.

Підложивши голову під чорне покривало, Кметь раптом згадав про злочин. Він здригнув, і йому забилось серце. Він навіть подумав, що може щось крикнути і зробити якусь нісенітницю. Голова його ходила ходором.

... Додому він прийшов мало не розбитий. Сонька і сьогодні латала кофту. Але Кметь не тільки не чіпав її, а навіть і не заговорив до неї. На нього несподівано найшла байдужість, і почував він себе безсилим.

Заснув він скоро і прокинувся, коли вже сонце стояло у вікні, а по стіні бігали сріблясті зайчики.

"Ну, будемо кінчати", — подумав Кметь і пішов під повітку, де лежав захований порох.

Надворі було весело й дзвінко. По блакитному полю сунулися сиві, розірвані хмари. Якась птішка сіла на стріху й вистукувала: "цвірінь-цвірінь".

Кметь пішов у куток, де лежала солома, розрив її і дістав відтіля пакунок. "Мало, треба більше". — рішив він і знову ретельно уложив пакунок на попереднє місце.

У двох церквах дзвонили — одноманітно й невесело.

Після причастя Кметь ще пішов на базар, але пороху вже дістати не міг (цікаво, коли священик давав йому з логі вина, йому раптом занудило). І потім усе стояв перед ним гладкий попів палець і темночорвоний шматок проскури).

Цілий день Кметь обмірковував, як йому попасті на завод, щоб положити зарання пакунок із порохом у тім місці, де намітив (для чого це саме зарання зробити — він не знат). Проходити через ворота він не ріshawся, бо можна було зустріти когось із знайомих. Цього ж Кметь не хотів.

Коли зайдло сонце, Кметь мовчки вийшов із хати і, як тать, озираючись, пішов до повітки. Дістав там пакунок і побрів на вулицю. Він мав дійти до того місця, де кінчається заводський паркан, перейти на той бік дороги і там перелісти. Це можна було зробити непомітно, бо з того

краю починались луки й майже ніхто не ходив туди.

Коли Кметь ішов біля заводських воріт, відтіля виходили робітники з кошиками: був шабаш. "Ну, це краще", — подумав він і звернув за ріг.

Від луків дмухало вогкістю, а в далечині на обрії простягались сизі димки. Сонце стояло ще височенько, але Кметь цього не боявся. Коли б хто й побачив його — кому яке діло. Він же робітник цього заводу і коли перелазить через паркан, то, значить, має на це рацію.

Переліз він невдало. Перш за все важко було дістати верху, а коли скочив на паркан, почув, що болить рука: він розідрив її, і кров залляла всі пальці. Сплигнувши на той бік паркану, він почув ломоту і в нозі.

Кметь попрямував до порожнього цеху (після війни там ще не було праці). В порожньому цеху він бачив резервуар з нафтою.

Дивно — скільки раз проходив біля цього місця й ніколи не відчував того, що зараз. Він завше пізнавав себе тут своєю людиною. А тепер...

Кметь ішов повз велетенські димари. Збоку стояли гіантські іржаві домни й вигинали свої величезні постаті в небо. З поверху по драбинці, що вела нібито в льох, спустився вниз.

Навколо було мовчазно. І в цій мовчазності він відчував невимовну тоску.

"Що за причина?" — подумав Кметь і рішив: це того, що він переліз через паркан.

Кметь увійшов у пустельний цех. Бантини послували весь дах, і крізь незалатані порожнечі витикалися шмаття голубих просторів. Стояла зализна тиша. Опеньки сиротливо тулились до мереж вальців. Печі порозкривали свої пожадливі роти й похмурно дивились у тьму.

Але всюди відчувалась велика сила пориву, що причаївся в цій залишній мовчанці. Здавалось, що не встигне засвистіти ремінь, як тут знову забушує вогнянє море й вийдуть із берегів залишні океани, як побідний потоп.

Як тать, скрадався Кметь до резервуару.

Раптом десь близько почувся кашель. Кметь здригнув і притмана кинувся за піч... Ale вже було пізно — перед ним стояв Кирпань.

— Це ж ти чого тут, куме, шаландаєшся? — спитав той.

— Як чого? Додому йду! удаючи з себе спокійного, відповів Кметь.

— Хіба ж сюди додому, — спитав Кирпань.

— Та ти ж нібито й говіш сьогодні?

Кметь розгубився. Він подивився на Кирпаня й ясно побачив на нім хитрену усмішку.

— Знаю, яке це "додому!", — казав далі той.

— Хіба ж таки я не кум тобі? Га? Чого ти ховаєшся?

— Як ховаюся? — спитав Кметь і зблід.

— Слухай, куме! Невже ти думаєш, що я промовлюсь де? Своя ж людина, не чужа.

Далі терпіти не можна було. Кметь інстинктово скопився рукою за пазуху, де лежав порох, і гарячими очима дивився на Кирпана. Ще однідва моменти, і він кинувся б на нього.

Але Кирпань його попередив.

— Я ж знаю, за чим ти прийшов, братіку, — сказав він. — Я й сам шукаю чогось підходящо-

го. Що ж зробиш: не вкрадеш — не проживеш.

У Кметя зразу відлягло від серця: он про що він каже!

— Не можна, братіку, ніяк не можна прожити, — казав далі Кирпань. — Те, друге продаси — от і жив чоловік. Без свободної торгівлі ніяк не можна.

Кметь добре знав, що Кирпань на самогон переворот державне залізо, і в іншій обстановці, напевне, полаявся б із ним, але зараз було не до цього, і більше того: він навіть зрадів, що Кирпань має таку вдачу.

— Да, — сказав він із полегкістю. — Я теж хочу дещо підхопити, може, на базарі продам.

— Що ж робити, — виліптувався Кирпань, — все одно наше, народне.

Кметь мовчав. Він уже думав, як би скоріш розійтись із "кумом", інакше йому сьогодні нічого не почастить зробити.

Знаючи Кирпаневу звичку — не відходити від людини, не попрохавши в неї цигарку — Кметь вийняв зараня кисет і подав його.

— Кури!

— За це спасибі. Оченно благодарствую. Люблю покурити, — і весь Кирпань лакейськи зігнувся.

Тоді в цех залетіла птиця, покружляла з півхвилини і зникла. Десять цокотіли молотки: почала роботу нічна зміна.

— Оченно благодарствую, — знову сказав Кирпань, подаючи кисет.

— Кури на здоров'я!

— Ну, а тепер, мабуть, розійдемось: так краще буде.

— Добре, іди, — сказав Кметь, що давно вже чекав цього. — Я ще тут подивлюсь.

Кирпань ступив два кроки вперед і раптом повернувся:

— Да, я забув спитати тебе, братіку: ти, бува, не посварився із жінкою?

Кметь здивовано подивився на Кирпана.

— Відкіля це ти взяв?

— Ха, ха, — солоденько всміхнувся той. — Це мені вже звісно. Бачив, як учора в ячейку йшла. Думаю, що це з нею — чи не сказилася? А потім догадався: напевне, з чоловіком посварилася.

І ця новина за інших обставин вразила б Кметя, але зараз вінтільки сказав:

— Юрінда!

— Та про мене... хі-хі... — захіхікав Кирпань і пішов убік.

Кметь доти стояв і дививсь услід йому, аж поки Кирпанева постать зовсім зникла за вальківницею й заглухли кроки в лябіrintах цеху.

Сутеніло. Останній промінь кволо маячів на бантини й конав. Кметь обережно вийняв із пазухи пакунок із порохом і, тихо ступаючи, пішов до резервуару з нафтою.

Недалеко була сторожева будка, і Кметь мусів так підійти, щоб ніхто його не помітив із вікна. В останній хвилині йому прийшла думка: навіщо зася класти? Чому не зразу? Ale рішив, що так буде краще: йому, мовляв, не страшно буде підходити сюди в другий раз.

Кметь вийшов із цеху. Кучеряве світло весняного вечора кинулось йому в очі. Поперед його лежали рейки, Кметь поспішив зайти за них. Десять збоку знову вистукували молотки, і стук цей біля цього порожнього цеху був якийсь сумний і сирітливий.

На дальній дзвіниці бевкнуло. Кметь рішуче рушив вперед.

Біля резервуару, звичайно, нікого не було. Теж і біля сторожки. Сторож, мабуть, дрімав у помешканні.

Поспішно розглядаючи резервуар, Кметь нарешті набачив місце, де можна було, як йому здалося, сховати порох. Озираючись, він кинувся туди й підложив пакунок під лист іржавого заліза. Потім ще раз подивився навкруги себе і, коли упевнився, що ніхто його не бачив, крадьком пішов до цеху.

"Може, у ворота тепер вийти?" — подумав він.

"Ні, краще не показуватись на очі" — і попрямував до паркану.

Коли він проходив біля купи зваленого заліза, йому раптом здалося, що хтось збоку зашарудів. Він підвів голову й зупинився: ніде нікого не було — стояла тиша.

Але коли він пішов далі, знову той же шум.

Кметь відчув, як по його спині покотився дріжі волосся зашаруділо на голові. Він поривався вже піти до резервуару, щоб забрати пакунок. Мовчазне залізо, що похмурно дивилось на нього з усіх кутків, сьогодні лякало його.

Та знову нікого ніде не було — стояла тиша. Кметь заспокоївся.

Нарешті він вийшов із цеху.

Було тепло. З луків дмухав жвавий вітрець, а на заході линяли останні смуги рожевого проміння.

На цей раз Кметь переліз через паркан більш удало. Він пішов туди, де маячів лісок. Ішов по драговині і в'язнув. Але що далі відходив од заводу, то краще почував себе. Завод гнітив його. Здавалось навіть, що тепер, після того, як він побував у заводі "не через ворота", він у ворота більш ніколи не зайде.

Ходив він дуже довго і, хоч головного ще не зробив, почував себе добре. Про злочин він сьогодні нічого не думав.

Коли Кметь вертався додому, вже було зовсім темно. На горі, де стояла церква, блищали вогні: сині, червоні, фіолетові. Вогні метушились, ховались один за одного і знову вискакували у простір.

Кметь згадав, що сьогодні четвер, "страсти", і згадав ту весну, коли він перший раз виходив із села. Це теж було перед Великоднем. Згадав, як він стояв перед заводською брамою і як у нім боролися два почуття: бажання повернутись у тихі селянські оселі і друге — навіки покинути їх.

Кметь ішов угороу, а за ним, назустріч горовим огням, бігли спогади.

Було тепло, йшла весна.

(закінчення в наступному числі)

Леся БОГУСЛАВЕЦЬ

НА ПРОЩУ ДО РІДНОЇ ЗЕМЛІ

(II) БУДУ МРІЯТИ И ЖИТИ НА КРИЛАХ НАДІИ...

Швидко минали дні нашого побуту в Києві. Але хоч ми щоранку гасали по місті, потім увесь день шнурували з церкви до церкви, чимчикували з музею до музею, з крамниці до крамниці, таращались в найвіддаленіші частини міста й чухали знову назад, щоб увечорі, відпочивши, джигати до театру, то все ж таки багато чого цінного ми в Києві не оглянули!

Одного разу, під час зустрічі, ангел охоронитель спітав нас:

— Чи маєте якихось знайомих, то я вас радо до них повезу.

— Та, — речу, — є одна адреса, аж на околиці міста, не знаємо як і добрatisя. Живе там старенька бабуся. Просила знайома, "заглянеш чи ще живе вона, давно вістки немає". Колись то стара рухлива була, непосидюча, років із десять гасала по Сибіру, пилила ліси, копала канали, а тепер підтопталася видно, переїхала в Київ жити...

І от ми їдемо її відвідати. Піднімаємося по сходах, стукаємо у обтягнені дермонтіном двері, ще й вічко у них зроблене, щоб бачити гостя. Виходить сусідка, розказує, що відвезли стару за місто, там не так жарко, у знайомих живе. Дає номер телефону.

Дзвонимо, ні стара слабенька, приїхати не зможе.

— Я вас туди відвезу, — пропонує ангел охоронитель.

От і домовляємося на завтра. Ідемо в долярову крамницю, купуємо дарунки за передані гроші. Увечорі він дзвонить:

— Вибачте, мій знайомий прихворів, везти не зможе. Але тут є таке товариство, що радо туристам помогає, то вони дадуть машину. Вже з ними й домовився.

— Ви, — кажу, — не клопочіться, ми вже собі раду дамо.

— Ні, — перечить, — клопоту немає, все влаштовано і завтра тільки треба до них з'явитися.

Я переживаю, розказую сусідці;

— Ти знаєш яка може халепа бути, яд довідається земляки, — хоч назад не ветайся. В ложці води втоплять, без солі з'їдять. Чула, що одному аделяїдському трапилося?

А вона не турбується за свою репутацію. Йі цікаво всіх людей побачити. Цілу ніч я не спала, ранком дзвоню знову, пробую відмовитись, але все надаремне!

Готуємося до зустрічі, хрест з під блузки на верх вийняла, щоб оберіг від усякої нечистої сили...

Приїхали до редакції. Я боюся і слово вимовити. Ану ж десь магнітофон записує, а потім

візьмуть, надрукують, вишилють землякам прочитати! Начувайся тоді! Спробуй, поясни, коли, що ти казав і до чого! Все мені, як у тумані, наче блекоти наїлася. Добре, що сусідка не сплошала, жартує-розмовляє.

Ангел охоронитель усім порядкує. Видно, свій тут чоловік. Ось і знайомий його, що нас досі по Києві вивозив, заходить. Вгостили нас кавою. Розмова перешла на пори року. Чую Христя поганіше літо тутешнє з австралійським, а далі торочче за пляжі, море, згадали й акул.

— Ти про які акули з ними розмовляєш, капіталістичні?

— Ні, — сміється вона, — про звичайнісін'кі, ті, що в морі плавають.

Тут ангел охоронитель нахилився та й каже: "Ви попросіть, то вони безкоштовно дадуть вам машину, зможете де схочете подорожувати! Пойдете в Канів, Тараса Григоровича відвідаєте!"

В мене серце так і тъхнуло. Це ж наша мрія. Дивлюся на Христя, а в неї жадної реакції. За якийсь час, знову ангел охоронитель радить: — Ви серйозно подумайте, це ж вам нагода усе побачити. Могли б і батькову могилу відвідати, — це до Христі.

Я теж пробую зрушити якось сусідку:

— нагода така, — шепчу. — І все надурницю, — додаю, знаючи, як вона кожну копіечку рахує. Але і це не допомагає. Вона заперечно хита головою. І згадались мені тоді слова моого благовірного, як він мені завжди в таких ситуаціях казав: "В житті, жіночко, нічого дурно не дають, за се треба розплачуватись, зразу чи пізніше".

Так ми і не побачили Канів. І досі школа! А всі наші намагання поїхати легальним способом теж не увінчалися успіхом.

Потім ангел охоронитель хотів нам якісь фільми показувати, але ми відмовилися, а натомість поїхали на Байкове кладовище. Мені дуже сподобався Личаківський цвинтар у Львові, але Байкове таки найкраще, так, як Київ найкрасивіше з усіх міст. Мало сказати, що Байкове — це чудові дерева, виняткові пам'ятники. Це своєрідний музей історії й літератури. Тут поховані всі видатні люди: письменники, скульптори, художники, артисти, співаки, хірурги і інші. А разом з ними поховані їхні надії, сподівання, таланти. Кохані пам'ятники тут інакші, оригінальні.

Ми купуємо три букети білих гвоздик. Ходимо поміж могилами і читаємо написи. Аж не вириться, що опинилися в такім товаристві. Тут і композитори Лисенко й Лятошинський, і співачка Петrusenko, і артисти Бучма, Заньковецька, Кропивницький, Саксаганський і письменники Нечуй-Левицький, Яновський, Сосюра, Іван Ле, Петро Панч, Тичина, Смолич і відомий хірург Піrogov, і Патон (батько). Аж голова обертом іде, скільки тут визначних людей. Тут не три букети, а й три вози квітів привези, мало буде!

Спершу кладу букет Володимирові Сосюрі за його вірш "Любіть Україну", другий — Максимові Рильському.

— А останній покладіть Корнійчукові, — радить ангел охоронитель.

Але Христя кривиться:

— Хто зна який він писака, я його не читала... Вона йде далі аж до славного історика Михайла Грушевського і ставить свої квіти у баночку з водою. Там уже й інші білі квіти стоять, видно не забувають старого.

Стасмо, прощаємося з усіма. Думаємо про те, що всі ці люди зробили і що могли б зробити для свого народу. Як кожен з них, залежно від таланту, обставин та вдачі, жив, творив, який слід по собі лишив. Шкодували, що не змогли відвідати могилу Лесі Українки, яка похована на старій частині цвинтаря.

Надворі сонце добре припікає, але нас рятует тінь із дерев. Наш охоронець трохи відстав, іде ззаду посапує, а його знайомий, водій, простує поруч:

— То ви, значить, шоферуєте у цій установі?

— запитуємо.

— Що ви, — дивується він, — я журналістом працюю.

— Докотилася ниточка до клубочка, — прогундосила сусідка собі під ніс.

Останній раз ми зустрілися з ангелом охоронителем два дні перед від'їздом. Він прийшов попрощатися. Ми пішли оглянути будиночок, де колись жив Шевченко. З пієтизмом дивилися де колись писав, малював, мріяв найбільший поет України. Один з тих, що не продав всього таланту, за це заплатив життям і залишився безсмертним!

Виходимо, сідаємо на лавочці.

— Ну як ваш побут пройшов у Києві? Які враження?

— Дуже красиве місто, цікаво було все оглянути, стільки старовини, та й головне побачити рідне столичне місто.

— Завжди є добре й погані враження, що ж вам у нас не подобалось?

Я вагаюся, але сусідки двічі просити не треба:

— Не подобається те, що вільно рідну землю оглянути не можна. Учора були у театрі ім. Івана Франка, бачили п'есу "Вода з оточої криниці".

З неї виходить, що дочка поїхала до Америки батька відвідати, а звідти додому її не пускають. Це ж неправда. І всі про це знають.

— Ну чому ж, а возьміть приклад з Половчаків.

— В родині Половчаків хто хотів той вернувся, силою нікого не затримують.

— Надіюся, ви ще Україну відвідаєте? — пише.

— Дорога далека, та й гроші немалі, — відказує Христя.

— Ну та аби на дорогу зібрали, а тут якось би влаштувати можна...

Запала мовчанка... Як розходились, він сказав:

— Надіюся, ви погано розповідати про Україну не будете. Згадуйте про неї без зlosti.

— Ну, що ви, — озвалася за мене Христя, — куди їй, коли в неї й жовч вирізали.

І ось прийшов останній день. Христя ще зранку десь повіялася. Замандрилось її піти до Печерської Лаври, та ще когось відвідати. Прийшла аж надвечір. Складаємо речі. В Київ ми ще повернемось на день два, ідучи з Харкова, але зараз нам сумно.

— Часом мені здається, наче тут цілий вік прожила, — тихо проказує Христя. — Мов би Німеччина, Австралія і все життя моє там, все те наснилося...

Я дивлюся на неї з острахом:

— А в мене, — кажу — зовсім інакші думки. Ми ось ходимо між людьми, наче такі, як і всі, а справді то й ні. Ось цей мій австралійський пашпорт ріжницю робить. Він відчиняє двері в готелі, крамниці. Він мов би чарівну властивість має. Наче з ним я ходжу у якісь капсулі, вона прозора, але стіни у неї міцні і ніхто мене не зайде, не уразить мене.

Сусідка усміхається:

— Це ілюзія, мильна бульбашка, а не капсула. Хто схоче, торкнеться і вона трісне...

В нашім готелі є земляк із Сіднею. До нього приїхала вся рідня. От і вийшли вони нас проводжати. Як приємно, коли хтось тобі тисне руку, приказує, бажає всього найкращого.

— А ви ж свою подорож опишете, як приїдете? — мов Єрихонська труба гукає земляк.

Від несподіванки мені й дух забиває! Востаннє прощаємося. Один з родичів просить нас підвезти на вокзал. Шофер затяває, не хоче, і ніяка гайка, поки таки карбованець його переконав. Приїхали на станцію.

— Ну, — каже, провідник, — речі ваші зараз таксист принесе, а ви йдіть за мною. Бачимо в почекальні повно народу. Сидять, стоять, а коло них клуночки, торбинки, котомки, мішечки, валізи. Нас ведуть в іншу залю. Це для туристів таких, як ми і тих, що заселітніх держав. Це уперше нас відділяють від інших. Стоймо, чекаємо півгодини. Речай наших і досі немає. Провідник насуплений біга до телефону, дзвонить: "Ні ще не велять, треба чекати", гукає. Родич сіднейця теж з нами: "мені не спішиться", каже.

— Чоловіче добрий, піди подивися, що з нашим багажем сталося, — прохажемо. Він іде, за хвилин п'ять вертається:

— На пероні немає, — дає звіт. Питаємо головного, — теж не знає.

— Оце добре, — нарікає сусідка, — і злодіїв не було, і батька вкрадено! Ми ще раз просимо земляка, розглянувшись, він радий вже і зринуть, але йде.

Сидимо і чекаємо в моря погоди:

— А де тебе сьогодні носило? — підозріло запитую сусідку. — Чи не за твої гріхи оце ми спокутуємо?

— Та, — замяляється вона, — тільки одного старенького і його дружину відвідала.

— Кого саме? допитуюсь.

— Мого улюблених письменника Антоненка-Давидовича. Це ж йому вісімдесят стукнуло.

Я вже й не слухала її. Мене наче електричним струмом пронизало.

— Ти, — гукаю, — хоч би на старість розуму набралася. А то вік живи, вік учись, і дурною помреш.

Репетую, нарікаю, а сама намагаюся пригадати, що там у наших валізках накладено. Засустилася, ніяк не згадаю. Наче нічого крамольного немає.

— Ти, — сичу їй, — про що з ним теревенила? Та його розумні люди тепер десятою дорогою обминають, а тебе до нього поперло...

— От і не правда, — вихопилася вона, — його люди відвідують з ріжних кутків країни, шанують його.

— Що ж ти додумалася понести йому в подарунок? Напевне квіточки свої улюблені, як завжди, а йому б не пошкодило, скажім декілька кілограмів ковбаси, бо де ж йому старому вистоять в черзі...

З'явився знайомий:

— Речі, — інформує, — тільки що, бачив понесли на перон.

Тут і наш провідник підбіг: вже, гукає, час вам сідати! І побігли ми підтюпцем. Ледве встигли. Тільки добралися до своїх місць, як і потяг рушив.

Ідемо, а я сердита, як тигра, усе їй вичитую: оце попалася мені, під гарячу руку, то я все тобі викажу, за всі рази. Маю тебе вже під зав'язку, завжди через тебе мені перепадає. От хоч би з приказками своїми, сунеш їх скрізь, захараздрила ними всі мої оповіданнячка. Де таке неподобство видано!

А вона кліпа очима та й каже: —

— Я ж люблю їх, вони ж наші скарби, люди їх забувають, зникають вони з нашої емігрантської мови, хочеться якось їх у життя пустити. Я роблю як серце підказує.

— Еге, — кажу, — дай серцю волю, заведе в неволю! Тільки хизується ними. Ти вже без своїх приказок і дихнути не можеш. Інше діло, коли йшлося про справи емігрантські, там і посміятися можна було і прислів'я підсунути. Щоб виходило наче б то все в жарт, а тут йдеться про справи поважні! Серйозні речі!

— А я ж гадала, що ти завжди серйозні речі на думці мала, — сумно проказує вона.

(Далі буде)

ДРАКОН І КОЛЕКТИВ

Кілька років тому назад для фасади одного будинку в Москві скульптори створили фриз на тему: "Герой подолує дракона". Приймальна комісія сказала: "А чому він один бореться з драконом? Ми країна не одиночок, а могутнього колективу. Всі проблеми вирішуємо спільно, гуртом. То ж і дракона треба перемагати колективом." Скульптори переробили проект. Тепер на одного дракона було мобілізовано цілий загін воїнів. Але оскільки воїків було багато, а дракон серед них був жалюгідно малий, скульптори для композиційної та ідейної рівноваги зробили дракона величезним і надмірно грізним. Приймальна комісія відкинула проект на тій підставі, що в ньому зло виявлено надмірно. Такого в соціалістичному суспільстві не може бути. Якби в драконі ясно було позначене, що це американський імперіялізм, тоді все було б гаразд. Бідолашні скульптори ламають голову, як ім цю рекомендацію виконати.

Д. М.

МЕТАФОРА У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

До 90-річчя першої книжкової публікації
Лесі Українки

Дослідження образного слова в українському красному письменстві — порівняно молода наука. Й ледве 100 років, хоч історію нашої літературної творчості можна починати від перших київських пам'яток. Усе ж таки від часу появи праці "Із секретів поетичної творчості" (1898) Івана Франка назбиралося багато дослідницького матеріалу і в цій галузі. Останнім часом також в українському літературознавстві, як це поширило у світовому,¹ звертають більше уваги на "шати" в літературному творі, не лише на самий зміст.²

Серед образотворчих словесних засобів особливе місце належить метафорі, себто вислову (дуже часто одному слову), що переносить певне, усталене поняття на інше і, таким чином, поживлює думку, поширює уяву читача, одночасно підсилюючи емоційність у сприйманні прочитаного. Уже в *Слові о полку Ігоревім* зустрічаємо такі метафори: солов'їний спів заснув, струни рокочуть, вози кричат — як лебеді, списи співають налету, земля кістями... засіяна, ріка Дінець рече (говорить) з Ігорем — так як значно пізніше могили в полі з вітром розмовляють у Тараса Шевченка.

Поезія Т. Шевченка особливо багата на метафори та інші тропи, вислови у переносному, образному переосмисленні. Так, в "Івані Підкові": море звірюють то стогне, то вис; закипіло синє море; лихо танцювало й т. п. У поемі "Гамалія" про Дніпро: зареготовався дід наш дужий — аж піна з уса потекла. У "Гайдамаках": вози залишої тарані (мова йде про шаблі), а в "Чигирині" поет скородить списами московські ребра. Ясна річ, усі ці метафори добре допасовані до ситуацій, що їх змальовує автор. Іншими словами, "шати" у повній згоді зі змістом твору. Оті ніби прикраси — органічні складники, без них оголений зміст не був би літературним твором, що дає естетичне задоволення читачеві.

Учениця Т. Шевченка, Л. Українка (1871-1913) уже в ранніх віршах користується метафорами. Тому варто глянути аналітичним оком на розвиток тропів узагалі в її поетичній творчості, а на метафору зокрема. Поетка почала писати вірші дуже рано, ще дитиною, коли їй було ледве 10 років. Як відомо, перша збірка її поезій, *На крилах пісень*, вийшла у світ 1893 р. у Львові. Це був час, коли передові сили українського суспільства жили ідеями служжіння рідному народові, боротьби за його визволення, за поступ і т. п. Серед інтелігенції лунали революційні ідеї І. Франка. Його "дух, що тіло рве до бою", був близький також Л. Українці. Франкові "Каменярі" не

могли не накласти відбитки й на творчість молодої поетки. Цілком природно, що в неї з'являється цикл "Сім струн" (1890), присвячений Україні, дарма що над ним зазначено "дядькові Михайліві (Драгоманову). Між іншим, сім музичних нот асоціюються з сімома літерами у слові "Україна". Та ще виразніше франківські ідеї звучать у вірші "Досвітні огні" (1892), що свою метафорою-символом означеневують усю віршовану творчість Л. Українки. Двадцятьрічна поетка закликає:

Вставай, хто живий, в кого думка повстал!
Година для праці настала!
Не бійся досвітньої мли, —
Досвітній огонь запали,
Коли ще зоря не заграла.³

Тут майже в кожному рядку — виразна метафоричність: "думка повстал", "праця" — революційна діяльність, "досвітній огонь" — революційна ідея, зоря в останньому рядку має "заграти", захотити до боротьби. Владарка-ніч "покорила" всіх потомлених людей. Лише "досвітні огні" прорізають темряву ночі. В унісон із ними йде й поетка, стаючи сурмою, що кличе до бою.

У цьому творі метафори ще прямолінійні, так би сказати, лобові, без якоїсь глибшої чи складнішої медитації, без вишуканих образів. Зупиняють увагу лише три свіжі епітети стосовно вогнів — досвітні, переможні, урожі. Загальнє ж тло намальоване звичайними, буденними означеннями: ніч темна, темна сила, проміння ясне, темнота тяжка. Сила отих трьох свіжих епітетів ще більшає від того, що тло сіре, вірш майже учнівський. Не дивно, що його тепер так часто включають до хрестоматій для школярів. Загально кажучи, у своїй першій збірці Л. Українка лише зрідка оригінальна метафорами, епітетами, звукописом. Усі її вірші написано доброю мовою, але багато ще загальників, тут іще не бачимо великої поетки.

Думи і мрії (Львів, 1899), друга збірка поезій, має більше оригінальних образотворчих засобів. Напр., третій вірш у книжці. "Горить мое серце" (1894) — добре продуманий твір, із багатьма образними словами, не зважаючи на те, що ніби то спонтанно вибухлий — як спалах блискавки. Наводжу перші дві строфі:

Горить мое серце, його запалила
Гаряча (я) іскра палкого жалю.
Чому ж я не плачу? Ряснimi слізами
Чому я страшного вогню не заллю?

Душа моя плаче, душа моя рветься,
Та слізози не ринут потоком буйним,
Мені до очей не доходить ті слізози,
Бо сушить їх туга вогнем запальним.⁴

Вражас тут добірна лексика: горить, запалила, іскра, палкий, вогонь (Леся пише вже не "огонь", а "вогонь" — у згоді з українським оформленням цього слова), страшний, запальний; а поряд — жаль, плач, рясні слізози, що ринут потоком, а душа рветься... Цікаве метафоричне застосування: туга запальним вогнем сушить оті слізози. Авторка з відчайдухою хоче втекти в поле і

так заридати, щоб зорі почули її ридання, а люди вжахнулись... (у третій строфі цього вірша).

З приводу чого написано цей твір? Нещасливе, невідвітне кохання породило його? Недоля України, якою переймається поетка? Якась особиста трагедія? Відповіді немає, але цією недомовленістю твір ще більше зворушує, запалює... Який чудовий зразок полум'яної лірики! Образністю та емоційністю, що наснажує кожне слово, цей вірш — один із найкращих у світовій ліриці. Оригінальний твір зрілої, великої поетки. Завдяки надзвичайній емоції, увесь вірш вилито ніби одним духом.

Хоч і трапляються "недомовлені" в вірші в Л. Українки, усе ж таки переважають у неї ясні, гранично-зрозумілі твори. Домінует також у другій збірці поезій громадянська, революційна тематика. Один із найбільш типових, вірш "Слово, чому ти не твердая криця" (1896) став программовим у її творчості. Слово порівняне тут до твердої криці, до гострого меча. Мову названо гартоованою. Це єдина зброя, яку ще має хвора, слабосильна поетка. Властивих метафор немає, але увесь твір, завдяки метафоричним епітетам і порівнянням, сприймається як суцільна, розгорнена метафора. Конкретність образів подивугідна. Саме тому він став популярним серед молоді.

Л. Українка надавала слову великої ваги. Чотири роки пізніше в циклі "Ритми", що був уміщений уже в третій збірці, *Відгуки* (Чернівці, 1902), поетка знову вдається до метафоричних порівнянь, говорячи про слово:

Промінням ясним, хвилями буйними,
прудкими іскрами, летючими зірками,
палкими блискавицями, мечами
хотіла б я вас виховати, слова!

Щоб ви луну гірську будили, а не стогін,
щоб краяли, та не труїли серце,
щоб піснею були, а не квілінням.
Вражайте, ріжте, навіть убивайте,
не будьте тільки дощиком осіннім,
палайте чи паліть, та не в'яліть!⁵

Характеристично, що й тут слово — це меч. Інші порівняння — блискавиця, летюча зірка, прудка іскра, буйна хвиля — розгортають перше, яскраве порівняння слова до зброї. Слово має вражати, різати, краяти, палати й палити, навіть убивати, але ніколи не бути осіннім дощиком, якимсь рюмсанням чи сююканням.

У циклі "Ритми" натрапляємо на одну, ще більш вищукану метафору. Авторка, говорячи про власну творчість, стверджує таке:

Вона від тузи й розпачу зродилася,
за скритий жаль вона помститись хоче
вогнем, отрутою, мечем двусічним тузи...⁶

Немає тут ні смирення, ані євангельського прощення, в уяві поетки клекоче помста" за скритий жаль", прагне вона відплатити вогнем, отрутою чи — який своєрідний образ! — мечем двусічним тузи. Меч тузи — це вже не лобова, не прямолінійна, як то бувало в перших віршах, а тончена метафора великої майстерині слова, що мислить у своїй творчості якимись вищими кате-

горіями. У четвертому вірші того ж циклу "меч двусічний тузи" переходить в "одваги меч двусічний", що в риторичних запитаннях набуває сособливої ознаки характеру творця образного слова:

Хто дав мені одваги меч двусічний?
Хто кликав братъ святую оріфламу
пісень і мрій, і непокірних дум?
Хто наказав мені: не кидай зброї,
не відступай, не падай, не томись?
Чому ж я мушу слухати наказу?
Чому втекти не смію з поля чести
або на власний меч грудьми упасти?⁷

Риторика у сполучі з образними словами допомагає творити "калейдоскоп радощів і горя", внаслідок чого в серці поетки "крики бойові лунають"⁸.

Порівняння слова до зброї застосовано в інших творах цього часу. 1901 р., будучи на лікуванні в Італії, Л. Українка знову звертається до цього тропу:

Ой я постреляна, порубана словами...
неначе стрілами і гострими мечами...
Ой ви, слова, страшна, двусічна зброе...⁹

За визначенням поетки, слова стріляють, рубають... стрілами і гострими мечами. В іншому вірші, що датований 24 травня 1902 р., слово назване крилатим. Розвиваючи думки про нього, Л. Українка риторично звертається до поетів:

Єрусалим мав свого Єремію,
що голосив серед поля;
чом же свого Єремії не має
наша зруйнована воля?

Полум'ям вічним на жах всім нащадкам
Дантове пекло палає;
пекло страшніше горить в нашім краю, —
чом же в нас Данта немає?¹⁰

Єремія і Данте — великі творці слова — оплакували втрачену волю своїх народів, щоб із того плачу заговорили, як мовить поетка, "громом... весняній хмари".

Образне слово Л. Українки набуває ще більшого застосування в її драматичних поемах. Уже в першому творі цього жанру, до речі, нею самою створеного, в "Одержимії" (1901), вона вдається до надзвичайно витонченої метафоричності. Міріям, "одержима духом", як зазначено в рецензії, ходить услід за Вчителем, благаючи його прийняти її любов. Пригнічена втомою, сідає вона під скелею і сама себе запитує:

Чого се я слідом за ним блукаю?
Чого? Саме не знаю. Певне, дух
мене сюди завів на певну згубу.
Ну, що ж! нехай! Мені тут гинуть краще,
ніж в іншім місці. Я загину тут,
я вигострила погляд у пустині,
мов соколиний зір, — все виглядала,
чи він хоч не подивиться на мене?¹¹

У цих рядках є лише одна метафора та одне порівняння: "я вигострила погляд у пустині, мов

соколиний зір". Але як вони оживляють увесь цей уривок! Міріям, одержима любов'ю до Вчителя, страждає, мучиться, висліджує його, *вигострює погляд* у пустині, так напружене дивиться, що бачить лише Його і більш нікого. Без цих двох тропів, наведених в уривку, не було б сильного, емоційного враження, що його зазнає читач, заглиблюючись у думки поетки. Витончена метафора тут відіграє роль основного мистецького стрижня, осереднього стовпа, до якого відповідно приєднані сусідні рядки.

Та це лише один деталь, на який звернено увагу. Олена Шпильова, радянська дослідниця, доречно підкresлила метафору-символ в "Одержаній", а саме — каміння в пустині. Навівши вислови про те, що Міріям "у глибокій тузі блукає поміж камінням", що "він все сидить, так нерухомо, як те каміння", а вона "схилиється на камінь", що "люди твердіші від каміння", що "каміння у пустині відкликалось потрійною луною, але сі (люди — ЯС) не обізвуться", дослідниця підсумовує:

Леся Українка неначе уособлює тих тупих, жорстоких людей, серед яких живе Міріям, ту юрбу, що вимагала смерті Месії ("отої народ безглуздий, що кричав: "Розпни його, розпни!")... ця юрба *камінням* карає Міріям... Міріям гине від каміння, від цієї оскаженілості юрби.. падає під градом *каміння*"¹²

Таким чином, метафора в Л. Українки стає розгорнутою, всеохопною, як і сама метафорична назва твору — "Одержаніма".

З інших метафор, оригінально витончених, у цій драматичній поемі варто згадати ще такі: Учитель "у сій пустелі пасе думок отари незчисленні"¹³ "в моїх очах я чую зброї полиск, в моїх речах я чую зброї брязкіт, так я узброєна в свою ненависть, як вартовий коло царської брами"¹⁴, "умер він, зраджений землею й небом"¹⁵ "я проглину вас прокльоном крові!"¹⁶ Це справжні перлини тропів, чудові знахідки геніяльної поетки!

На такі ж перлини натрапляємо і в драматичній поемі "Вавилонський полон", що метафоричністю назви наштовхує на московську неволю в Україні. Елеазар, "молодий пророк-співець", говорить про вавилонську вежу, яку будують полонені гебреї:

Спинився я і задививсь на неї:
біліє мармур, мов кістки на полі,
порфір шаріє, мов пожежа ясна,
недобудоване стойть, немов руїна.¹⁷

Так, за допомогою перекрасних чотирьох образних порівнянь, посилюється те, що "голоси жіночі з народу" називають: "Ой горе, горе, горе!" А щоб вийти з цієї неволі, з вавилонського полону, Елеазар закликає, вживаючи чудового метафоричного порівняння:

Нам два шляхи: смерть або ганьба, поки
не знайдем шляху на Єрусалим.
Шукаймо ж, браття, до святині шляху
так, як газель води шука в пустині!¹⁸

Шукати води в пустині — шукати сили й на-

снаги. Біблійна тема стає для української поетки сучасною, українською, дуже актуальною — для боротьби за визволення з московського полону.

Великої майстерності в орудуванні тропами досягає Л. Українка в своїх осігніх творах. У цій сгатті, обмеженій розміром, немає змоги розглядати авторичні здобутки в усіх драматичних поемах, зате не можна не зупинигися на "Камінному господарі" (1912), де тропи виконують дуже важливу роль. Цікаво, що з приводу цього твору поетка, якій закидали "неясність" персонажа Дольорес, писала в листі до своєї приятельки О. Кобилянської — також метафорично:

...я вже вийшла з того настрою, в якім писала ту драму, і вона вже мені не підвладна тепер, се вже "окремий організм", і не можна його повернути назад в материнське лоно...¹⁹

Мислення Л. Українки завжди було образне, особливо в останній, зрілій період її творчості. Навіть у листах вона не могла інакше писати, тому її вони дуже часто сприймаються як твори, що дають естетичну насолоду: твір — це дитина, це вже "окремий організм" — і його не можна "повернути... в материнське лоно".

Психологічна драма "Камінний господар", що має багато інтелектуалізму, палкіх пристрастей, гри образних слів та афоризмів, — дуже відповідне джерело для вивчення тропів. Недарма Людмила Полушкина назвала її "невмирущою"²⁰ Варто звернути увагу бодай на один приклад гри слів. Дія відбувається під час балю:

Один лицар

(коли Анна скінчила танець)
Осе ж ви танцювали, донно Анно,
по наших всіх серцях.

Анна

Невже? Здавалось
мені, що я танцюю по помості.
Чи се у вас такі тверді серця?²¹

З цих діялогів читач відразу переноситься у світ інтелектуально розвинених персонажів. Оця інтелектуальна вишуканість метафоричного мислення очевидна також на початку четвертої дії драми:

Командор

Найвища скеля
лише тоді вінець почесний має,
коли зів'є гніздо на ній орлиця.

Анна

Орлиця?

Командор

Так, орлиця тільки може
на гострому і гладкому шпилі
собі тривку оселю збудувати
і жити в ній, не боячись безвіддя,
ні сонця стріл, ані грізьби перунів.
За те їй нагорода — високості...

*Анна
(переймає)*

.у чистому нагірному повітрі
без пахощів облесливих долин.
Чи так?

Командор

Так. Дайте руку.²²

Якщо всього 10 чи 15 років до появи "Камінного господаря" робили закид українській літературі, що вона, мовляв, поспіль селянська, якою вона переважно й була, то 1912 р., після створення цієї драми та й інших, їй подібних, уже ніхто не посмів би таке говорити. Образне мислення у мові вищого прошарку суспільства, як видно з цитованих уривків, що їх можна б наводити багато більше, свідчить, що українська література, завдяки драматичній творчості Л. Українки, дуже поширилась і поглибилась інтелектуально. Командорові слова про скелю та орлицю, як і Аннине доповнення про облесливі пахощі долин — це ті естетичні верховини західноєвропейської літератури, що їхсягнено засобами розвиненої української мови. Осягнено це всупереч переслідуванню цієї мови з боку жорстокого московського імперіалізму. Осягнено такими образотворчими засобами, яких до того часу в нас не бувало. Геній української поетки здобув повну перемогу.

Щойно висловлене твердження можна проілюструвати ще й таким уривком із тієї самої дії:

*Дон Жуан
(Ніжно)*

Сії очі,
колись блискучі, горді, іскрометні,
тепер оправлені в жалобу темну
і погасили всі свої вогні.
Сі руки, що були, мов ніжні квіти,
тепера стали, мов слонова кістя,
мов руки мучениці... Сяя постать
була мов буйна хвиля, а тепера
подібна до тії каріатиди,
що держить на собі тягар камінний.

(бере її за руку)

Кохана, скинь же з себе той тягар!
Розбий камінну одіж!

*Анна
(в знесиллі)*

Я не можу...
той камінь... він не тільки пригнітає,
він душу кам'янить... се найстрашніше...

Дон Жуан

Ні-ні! Се тільки сон, камінна змора!
Я розбуджу тебе вогнем любові²³.

При читанні цих рядків мимоволі причусять на думку натхнені барочкові поети кінця XVII й початку XVIII ст. Чого не втілося зробити Величковському, Климентієві й Мазепі, те осягнула Л.

Українка засобами живої мови та образного слова, як також і засобами семантичної поліфонії.

I ще один зразок на ствердження тієї самої думки:

Дон Жуан

Анно,

я так нікого не любив, як вас!
Для мене ви були немов святыни.

Анна

Чому ж ви намагались нерозумно
стягти свою святыню з п'єдесталу?

Дон Жуан

Бо я хотів її живою мати,
а не камінною!

Анна

Потрібен камінь,
коли хоче будувати міцно
своє життя і щастя.

Дон Жуан

Та невже
ви й досі вірити не перестали
в камінне щастя? Чи ж я сам не бачив,
як задихались ви під тим камінням?
Чи я ж не чув у себе на плечі
пальчючих сліз? Адже за тії слози
він заплатив життям.

(Показує на статую.)²⁴

Метафоричність у наведених уривках стає не лише розгорнутою, але також ускладненою, багатокомплексною. Варто підкреслити камінність чи закам'янілість оточення, з якого прагне вирватися живий "всесвітній грішник дон Жуан".²⁵

Символічна метафоричність добре розвинена в "Оргії" (1913). Тут аналогії з українського життя легко достосовувати до грецької історії, що віддзеркалена в цій драматичній поемі. Римські завойовники — це ніхто інший, як московський світ за Петра Першого чи Ніколая Останнього. Аналогію можна поширити й до наших часів — до Сталіна і Брежнєва, коли Валентин Мороз своєю поведінкою супроти займанців дуже нагадує Антея. Це ж він і спопуляризував Лесину метафору про "одержимість".

Завданням цієї статті було насвітлити образне слово Л. Українки, отої Ломикамінь, яким вона "пробивала все ще міцний тоді кам'яний фундамент російського самодержавства"²⁶, що не дозволяло українській літературі виходити у світ, а українській нації вільно розвиватися й жити незалежним життям. Отже, була мета — вказати на тропи, на поетикальні засоби, перетусім на метафору, за допомогою якої слово набуває образності, інтелектуальності, що поширює думку й наголошує ідею твору та посилює емоційне сприймання прочитаного.

ПРИМІТКИ

²³ З найновіших публікацій на цю тему згадаємо дуже цінну розвідку француза Поля Рікора, що недавно вийшла у світ в англійському перекладі:

Paul Ricoeur, *The Rule of Metaphor*. Toronto University Press, 1977.

²³ у українських видань варта особливої уваги книжка Михайлини Коцюбинської *Образне слово в літературному творі: питання теорії художніх тропів*. Київ: В-во Академії Наук УРСР, 1960, 188 стор.

³ Леся Українка, *Зібрання творів у двадцяти томах* (Київ Наукова Думка, 1975), т. 1, стор. 69.

⁴ Там же, стор. 117.

⁵ Там же, стор. 191.

⁶ Там же, стор. 194

⁷ Там же, стор. 195.

⁸ Там же.

⁹ Там же, стор. 276.

¹⁰ Там же, стор. 278.

¹¹ Там же, т. 3, стор. 127.

¹² Леся Українка: *Публікації, статті, деслідження* (Київ: В-во Академії Наук УРСР, 1956), т. 2, стор. 344.

¹³ Л. Українка, том 3, стор. 126.

¹⁴ Там же, стор. 134.

¹⁵ Там же, стор. 139.

¹⁶ Там же, стор. 147.

¹⁷ Там же, стор. 159

¹⁸ Там же, стор. 166.

¹⁹ Л. Українка, *Твори в десяти томах* (Київ: Дніпро, 1965), том 10, стор. 387.

²⁰ Людмила Полушкина, *Невмиріща драма: "Камінний господар"* Лесі Українки. Київ: Мистецтво, 1972. 118 стор. Тут розглянено новаторство цього твору, накреслено психологічні характеристики дійових осіб та обговорено конфлікти.

²¹ Леся Українка, том 6, стор. 102.

²² Там же, стор. 128.

²³ Там же, стор. 134-35.

²⁴ Там же, стор. 142-43.

²⁵ Там же, стор. 113.

²⁶ А. П. Кулинська, *Поетика Лесі Українки* (Київ: В-во Київського університету, 1967), стор. 250.

ВИВЧЕННЯ СССР

Американська преса інформує, що Конгрес США має затвердити 50-ти мільйонову фундацію для вивчення Советського Союзу, бо "стан сучасного знання СССР перебуває на небезпечно-низькому рівні". — "Апарат, який був створений після Другої світової війни у цілях національних потреб розуміння та аналізи СССР і Східної Європи майже розлетівся" — заявив директор Національної Ради союзьких та східноєвропейських дослідів Владімір Тоуманов.

Із проектованих фондів користуватимуться також студенти й дослідники у працях над підвищеннем своїх кваліфікацій і наукових ступнів. Колишній посол до СССР, відомий американський дипломат В. Гарріман подарував 10 мільйонів доларів Колюмбійському університетові на створення катедри для вивчення Советського Союзу.

Пише він у своєму зверненні до конгресової комісії: "У наслідок нашої спорадичної підтримки, нам бракує глибини знання і експертів-аналітиків для вивчення стану і напрямків советської дійливості й маневрувань советського керівництва, як і знання про сили, які нуртують серед неросійських національностей під советами".

ОГЛЯДИ—РЕЦЕНЗІЇ—АНОТАЦІЇ

Дмитро ЧУБ

АНДРІЙ БАГМЕТ ТА ЙОГО СЛОВНИК СИНОНІМІВ

(Митарства неоціненої праці)

Минулого року в Америці, заходами філологічної секції НТШ, за редакцією та з передмовою Гр. Лужницького й Леоніда Рудницького, коштом Фонду бл. п. Миколи і Наталії Данильченків, вийшов з друку "Словник синонімів української мови" Андрія Багмета. Цей багатоюший словник має 465 сторінок. Ще в 1930-му році в Полтаві було відомо серед учителів, що один їхній колега, учитель Багмет, уклав великий словник синонімів.

З того часу минуло 50 років, але словника повністю й досі там не видали, хоч він пройшов багато митарства. Автор Андрій Євгенович Багмет — полтавець. Ще будучи студентом Харківського Державного Університету, захопився красою й багатством рідної мови і почав його укладати. Працював над ним багато років, доповнюючи і збагачаючи. У 40-вих роках, саме коли йшов розгром української культури, подав до видавництва "Радянська школа", давши йому назву "Матеріали до синонімічного словника української мови". Спершу його післиали до Інституту мовознавства. Але Інститут повернув без рекомендації друкувати. Як бачимо з передмової, словником запікавилися Максим Рильський, Микола Бажан і Павло Тичина. Але на його шляху було багато перешкод. Аж у 1958-му році ж. "Вітчизна" почав друкувати з продовженням цей словник. Передмову до нього написав М. Рильський, який певно найбільше дбав про його надрукування. Він підкреслював, що "Ми такого словника не маємо" ... що "користь і цікавість оцих матеріалів і для письменників, і для читачів не підлягає ніякому сумніву, а багатолітня праця Андрія Багмета за слуговує нашої подяки"...

Журнал "Вітчизна" друкував словник Багмета протягом трьох років, а тоді припинив на слові 'нездадно', не подавши причин.

З того часу минуло ще 10 років, десь, видно, валкувалась справа видання, бо в 1969 році письменник Дмитро Гринько розшукав рукопис того словника, що трохи не загубився, і почали друкувати в ж. "Україна". Минуло ще 2 роки, і на слові "патик" знову впала заборона "згори", і його припинили друкувати. Та причина всім відома: ішла ще більша хвиля русифікації. Урядові чинники мали наказ звужувати всі національні мови, крім російської, а словник, навпаки, дуже розбудовує нашу мову, показує її невичерпне багатство.

Варто згадати, що словникарство в Україні почалося значно раніше, ніж у Росії. У 70-80 ро-

ках 16-го століття був уже рукописний словник з тлумаченням слов'янських слів. А в 1596 році вийшов з друку перший церковнослов'янсько-український словник "Лексис" Лаврентія Зизанія з ознаками синонімічними, бо й сама назва була "Синоніма славеноросская". Ale в ньому було тільки 1061 слово. Тому вже в 1627-му році, використавши досвід Зизанія (Тустановського), Памва Беринда друкує свій "Лексикон славенороський", що мав уже 7 тисяч слів на 271 стор. друку. Подав він і багато синонімів.

A що Росія перешкоджає й гальмує розвиток нашої мови, то на це сьогодні безліч доказів. Адже в 1935-6 роках, після самогубства Скрипника (нарком освіти України) новий український правопис післали навіть до Москви на затвердження!

Ta поглянемо, чим же багатий і корисний словник Андрія Багмета. Досить уже сказати, що окрім слова цього словника мають понад 100 синонімів. A слово "ходити" має 292 синоніми! Слова "журливий" має 18 синонімів, "намовляти" — 25, "бити" — 106, "дорікати" — 10. Навіть таке невеличке слово, як "мов", має 16 синонімів: мов, мовбіто, ніби, буцім, наче, неначе, начеб, начебто, немов, немовби, немовбіто, неначебто, буцім (то), гейби...

Слово "живавий" має 24 синоніми: бадьорий, бадьористий, баский, бідовий, верткий, вертлявий, ворухливий, ворушливий, в'юнкий, звинний, меткий, моторний, порський, проворний, прудкий, рухливий, скорий, спритний, шамкий, швидкий, шустрий, чустрий, юрливий.

Крім того, до слів, що мають багато відтінків, укладач додав підгрупи з різними відтінками чи значеннями. Наприклад, до слова "говорити" додав підгрупу "базікати", що має емоціональне забарвлення. До неї входить 105 слів. A вже такі слова, як говорити, балакати, гомоніти, казати мовити — належать тут до "невтральної групи слів, які лише констатують факти людського мовлення". Тому це, чи не найбагатше слово на синонімі, разом з підгрупами і прикладами з творів та описовими зворотами займає 8 сторінок друку.

Уже з поданих прикладів бачимо, яка це багата скарбниця нашої мови. Правда, Максим Рильський зазначає, що про деякі слова можна б ще дискутувати чи не погоджуватися, але загалом і він в іншому місці називає цю працю Багмета "подвигом". Тож, коли Москва має в пляні ліквідацію нашої та інших мов і злити всі до єдиної російської мови, то такий словник має на її шляху чималу перешкоду. Тому не даром про видання синонімічного словника, який нібито готове чи приготував Інститут мовознавства і про який іде мова вже протягом багатьох років, можна сказати, що він теж має безліч перешкод того самого характеру.

Уже понад 10 років іде мова і про видання етимологічного словника української мови, але його ютіє немає. Тим часом навіть по цей бік "греблі", в Канаді, вичутти уже другим виданням в 4-х томах "Етимологічно-семантичний словник української мови" митрополита Іларіона (проф. др. I. Огієнко) та закінчується видання

"Етимологічного словника" проф. д-ра Яр. Рудницького. Отакий стан з мовознавчими та лексикографічними українськими виданнями на українській землі під опікою "старшого брата".

В інших країнах такий словник, як Андрія Багмета, вхопили б з радістю видавництва, підтримали б державні й наукові інституції та міністерства, бо то скарб культури й мови народу. A щодо автора, то він би відразу потрапив на сторінки енциклопедії, про нього та його життя надруковувала б преса розвідки чи статті. A що ж в Україні відомо про автора? Можна сказати, що нічого. Крім кількох деталів про мітарства такої скарбниці слів української мови та перешкод і бюрократичного зволікання, нічого невідомо. A як він помер, то навіть згадки не було в пресі.

Тому хоч принаїдно подамо окремі ширші деталі про Андрія Багмета, що пощастило авторові цих рядків зібрати від людей, які знали його особисто.

Отже Андрій Багмет народився нібито в 1887 році в селі Максимівці, в бідній селянській родині. Після навчання в ХДУ вчителював по школах у Полтаві, а як було виарештовано багато професорів та лекторів по вищих учебних закладах, його запросили викладати історію української літературної мови (чи просто укр. мову) до Полтавського Педагогічного Інституту.

Ще до революції працював діловодом в Реальному "училищі" (школі) на Пушкінській вулиці, там же й мешкав у шкільному будинкові. Одружився з сільською інтелігентною дівчиною Катериною (Іванівною). Хату побудував у Полтаві власними силами: з села приїхав батько з братом допомагати будувати. Вона була, як казали тоді "глинобитна", але зовні виглядала гарно, з величими вікнами і всередині гарно розташована, просторі кімнати. Хата стояла хоч недалеко від центру, але вже ближче до околиці Полтави, між Пушкінською й Пороховою вулицями, які вже мали напівсільський вигляд.

Андрій Багмет мав три дочки. Старша дочка одружилася і мала дітей. Ale чоловіка заарештували і вислали на загибель. Наймолодша дочка Віра навчалася у Київській державній консерваторії. Одружилася з композитором Жуковським. На слова Багмета він написав музику. Цей твір спершу дістав високу оцінку, і вони вдвох отримали високу нагороду (чи не сталінську?) Ale через деякий час у московській пресі з'явилась на той твір гостра критика, і нагороду від авторів відібрали.

Варто згадати, що Андрій Багмет писав оповідання, спочатку для онуків, як колись Яків Щоголів, а потім дещо нібито й друкував. Написав також роман, але до друку не давав. Яка доля того роману, так і невідомо.

У голодні роки Багмет бідував. Щоб якось прогодувати себе й родину, купував рядна і саморобною фарбою розмальовував і продавав. Під час німецької окупації лишився в Полтаві, але ні політикою, ні громадською роботою не займався. Були чутки, що пробував організувати ляльковий театр.

На вигляд Багмет був високий, стрункий, середньої комплекції, мав сірі лагідні очі, м'який

голос, мав довгі вуса, проникливий розум і велику працьовитість. За інших обставин він міг би зробити багато більше. Його світом були мова, література і народня творчість. Він весь час провадив збирання й запис приказок, пісень, прислів'їв тощо.

Такий короткий портрет нашого працьовитого дослідника мови, що лишив по собі ґрунтовну працю. Помер Багмет десь після ще надрукування його словника в "Вітчизні", але невідомо, в якуму році.

Певно, на еміграції є люди, які знають більше про автора цього чудового словника синонімів, і доповнять подані відомості, що дуже побажане.

ПЕРШЕ ЮВІЛЕЙНЕ ВИДАННЯ КОНСИСТОРІЇ УГПЦеркви В КАНАДІ

У місяці грудні 1982 року в Вінніпезі вийшло перше ювілейне видання Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді, двотомна праця бл. п. Митрополита ІЛЛАРІОНА,

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА

Нариси з історії Української Православної Церкви

"Українська Церква" - це друге поправлене й доповнене видання працьового видання цієї праці з 1942 р. Поправлення й доповнення цього твору зробив сам бл. п. Митрополит Іларіон, Первоієрарх Української Греко-Православної Церкви в Канаді в роках 1951-1972.

Нове видання вийшло за редакцією і з передмовою прот. Степана Ярмуся. Книга вийшла з додатком повного тексту Слова Митрополита Іларіона (Київського) "Про Закон і про Благодать".

Це люксусове видання, 2 томи в одній книзі, в твердій оправі мистецького виконання Марійки Онуфрійчук-Сокульської, має 366 сторінок. Книгу видано з нагоди відзначення 1000-річчя Хрестення України й присвячено 100-річчю народження й 10-річчю упокоєння її автора Митрополита Іларіона (1882-1972).

"Українська Церква" - це віковічна ідеологія Української Православної Церкви, популярна характеристика її, - книга для нашого часу, що має стати настольною книгою в домі Кожного свідомого українця.

У програмі відзначенень великого ювілею українського народу, 1000-річчя Хрестення його в Св. Православну Віру, цю книгу - з спеціальним присвяченням Блаженнішого Митрополита Андрея - буде видаватися кожному жертвовавцеві, що зложить на Фонд Св. Володимира \$1000.00, або більше.

Ціна книжки на книжному ринку \$15.00. Замовлення на книжку й гроши посылати на адресу:

CONSISTORY CHURCH GOODS SUPPLY
9 ST. JOHN'S AVENUE
WINNIPEG, MAN. R2W 1G8

Скільки нових передплатників
ви приєднали для "Нових днів"?

Юрій СОЛОВІЙ

І М. ДЗИНДРА - ЖМУТ НЕВИЧЕРПНОЇ ЕНЕРГІЇ

(Кілька нових заміток до творчості)

Михайло Дзиндра — український скульптор післявоєнної генерації — недавно почав сьому десяту життя (нар. 1920 р. в Галичині). Однаке, спостерігаючи зблизька дві третини його біографії, — не помічаємо спаду у вирі його творчої байдарості. Він постійно захоплює оточення своїм оптимізмом і динамікою: на перших роках це були традиційні козаки, бандуристи, або щось з класичної мітології; останні роки Дзиндра присвятив "архітектурній скульптурі", тобто скульптурі з архітектурними прикметами) прим., входи — виходи, зовнішність — нутро).

Його понад тридцятилітня творчість виповнена мандрівками, які стали частиною течії нашого новаторського мистецтва.

**

Дзиндра має відчуття для гротескового потенціялу (життя), і скульптури, до яких він приступає з відкритими шлюзами своєї внутрішньої природи, проявляють творчу сувереність непересічної індивідуальності. Творчість Дзинди форсована в головній мірі спонтанною енергією, бо хоч він може мотивувати свою працю (див. "Сучасність", липень-серпень 1981), в його творах відчувається процес емоційного нарощання, що є присутній від народження до кульмінації (задуму), процес, який виливається з сильного пережиття даного моменту, без зумисного "себеаналізування" (хоч себеаналізування веде і типізує плекання стилю мистця, в суті це є деяким дефектом творчості, що автоматизує творчий процес). Охопити точним поняттям його творчість — хочби окремого етапу — важко: "снування ідеології" швидко переривається, бо його мистецтво складається з фрагментарних мандрів різними діягами і стежками.

В короткій студії (як ця) розважніше говорити про творчий комплекс і натуру мистця, ніж займатись затяжною критичною аналізою вислідів багатьох, як у випадку Дзинди, екскурсій, в цьому нарисі лише проєктується можливі елементи проблем Дзиндрової творчості, без претенсій на монографічну вичерпність студії. Зрештою, ми говоримо про мистця, про якого працю наразі дуже мало сказано (див. Про речі більші ніж зорі"), про сфери, які треба ще відкрити, характеризувати та оцінювати: це праця для різних фахівців з різними стартичними поглядами та критеріями.

Скульптурам Дзинди, де на заднє місце відійшла "формалістична настирливість" автора, пітоменна експресія, емоційність і психологічні конфлікти: "Генерал", "Переляканий жовнір", "Пророк", "Породильниця", ряд оголених жінок — по-

сідають гіпнотизуючу силу двоякісного характеру: гумору і трагедії.

Людина є панівним мотивом в праці Дзиндри. Вона представлена найчастіше самотньою, але останнім часом помічається теж групи, часом з малярською фронтальною точкою споглядання, прим., "Чотири портрети" з 1972 р. (в мітологічних сценах зустрічалось поєднання двох фігур; в збірці автора цієї студії є одна двофігулярна рання "бетонова" скульптура "Танок": після цього Дзиндра пристосовує "бетонову техніку" в більшості праць); фронтально сприймається теж "Генерал", який не належить до групових скульптур, значиться — ця метода не характеризує виключно скульптури з груповим аранжуванням, хоч в групових скульптурах з тривимірними даними (отже тут виключається плоскорізьбу, якій є типова малярськість) — в залежності від композиції — вона виразніша.

**

Фолклор, фолклорність — улюблена у нас тема. Помимо цього факту ми не здобулись на глибший вгляд в натуру і розуміння цього феномену в мистецтві. В образотворчому мистецтві знаємо випадки естетизації і наслідування декоративних елементів первозразків фолклористики, народного мистецтва.

В мистецтві Дзиндри, багатому на різновиди, процес до кореня глибший, ґрунтовніший і, знов, підсвідомо — спонтанний (тут можна заризикувати згадку, що сам Дзиндра не є свідомий цеї "пуповини"), без слідів манери естетизації, стилізації і наслідування.

Ці елементи, які походять з фолклорного клімату (в якому виростав мистець), з'являються в його роботі "непередбачено", незаплановано. Вони не стають частинами чи параграфами його творчої плятформи, а є радше з природи вибухової есенції. Коли "Плазуча" має якості ярмаркових (галицьких?) баб та півників-свистунів (з глини), то "Рослинне" (тут мова про скульптури Дзиндри) веде до сільської печі, в якій випікаються солодощі, витяті бляшаними формами — (пекарські бляшані форми відомі не лише в українському підсолні, та це із даних фолклористики, де помітні загальнолюдські утилітарні і естетичні тенденції творення зручних і гарних форм — предметів). Обидва приклади приводять до двох різних первнів (хоч оба мають один спільний знаменник — піч). "Плазуча" цікава ще іншими елементами: тенденцією переміни — мімікрії, що є типові у фолклористиці (міт, ритуал...); тут людина (гола жінка) схоплена в момент переміни на ... тварину (собака?). Мімікрія вельми знаменна прикмета творчості цього мистця і Дзиндри-скульптора. Його нахил до мімікрії взагалі стимулює мистецькі пошуки, в яких вичуваємо — мабуть (знов!) підсвідоме — витівкарство (на тему модерного мистецтва). В народі казалось, що "його начарувало на це". — і тому Дзиндрі ніяк з цього "зачарованого кола" своєї природи вирватись.

Дзиндра, ненавидить наївне мистецтво (і наївних мистців); він ненавидить мистецтво без про-

Михайло Дзиндра: "Переляканий живінір" (зліва егз.), "Страхопуд" (зліва внизу) і "Росличне", (цемент, усі збірки мистця)

блем, мистецтво мляве, яким в загальному було українське мистецтво в минулому, але на мою думку, і це не парадоксальне, йому не судилося творити мистецтво надуманих ідеологій; йому судилося творити мистецтво, яке було б само-помісі проблематичним, поскільки сам Дзиндра є скомплікованою натурою.

**

Артеріями його (Дзиндри) життя не протікає "мед та молоко", а протікають радше біблійні "піт та кров", однаке "Божа рука" (але не українського загалу) підтримує цей талант, наділяючи його час-від-часу різними нагодами. Дзиндрі пощастило своєчасно придбати "у поті чола" шмат землі (в Нью-Йоркському штаті), де він розміщає свої мистецькі плоди небувалих у нас вимірів.

Досить незручно робити цю зауважу, та "ніде правду діти", — наш культурний загал не намагається розуміти своїх дійсно обдарованих і творчих мистців. Він виявляє дуже мінімальне зацікавлення і потребність для їхньої творчості; Дзиндра має талант кольосальних вимірів і він творить багато в межах вільного часу і в

межах своєї економії, та справа у тому, що можливості мистця Дзиндрого формату є необмежені і такі ситуації культурно зріле суспільство як слід плекає і використовує в позитивному творчому значенні. Українська економія на еміграції не належить до головозаворотних економій; наші колекціонери не розпоряджають мільйоновими капіталами для мистецтва (про що читаємо кожного дня в світовій пресі); все ж таки, більшість наших людей хатину з садочком придбали, де вже не одній скульптурі (і не одного мистця) знайшлося б місце.

Монументики (Тарасові, Лесі) теж час-від-часу возводжують — ідейно мертві фігури, що свідчать про брак чиєсь уяви... Дійсність промовляє: серед нас немає місця і потреби для Роденів, Татлінів (не припадково його талант розвивався в.... Москви), Архіпенків....

Дзиндра (і подібні випадки) є величезною проблемою — потенціялом нашої культури і нашого національного престіжу, бо хто ж, як не працівники культури (отже ж і мистці) є найбільш промовистими послами народу-нації?!? Іхня праця та діяння навіть смертью не перериваються (Рафаель, Моцарт, Шекспір...)!

Але, у нашому випадку, скільки разів денно бичують нашу національну гордість і гідність у світовій пресі, телевізорі тощо!?! Ті, що повинні знати, бо вони інших "авторитетно" інформують, не знають нашого народу, нашої історії, нашої географії, нашої культури... і це, що вони белькочуть — болить і ображає нас! Ми всі дуже добре знаємо, що тут щось з нами не впорядку. Але, що?!

Коли перед кількома роками відбулась виставка праць Дзинди в Нью-Йорку (в галерії українських мистців) — коло зацікавлених виявилося неіснуючого радіуса. Труд мистця (влаштовання виставки таки чималий труд, пов'язаний з коштами і витратою дорогого творчого часу) був зовсім дефіцитним. З цього простий висновок: Дзиндра українському культурному загалові непотрібний.

Але тим часом в Аризоні (Скотсдейл) ведуться в міській раді переговори про побудову музею для праць ... Дзинди, який має добре шанси стати важнішим американським мистцем.

Михайло ГАВА

КУЛЬТУРНІ НОВИНИ

АНАТОЛІЙ СОЛОВ'ЯНЕНКО

Мабуть ніхто так із вокальних мистців у Києві не зайнятий як тенор Анатолій Солов'яненко. Зустрітися з Солов'яненком не так то легко. Час його розділений не на години, а на хвилини. Проби, записи для радіо і телебачення, участь у фільмі залишають час, якого завжди у нього бракує. Його вимогливість у своїй праці як учителя геометрії і графіки, а опісля у співі, може бути зразком для молодих людей як прямувати до країного і ліпшого.

Сьогодні його ім'я відоме із виступів у найбільших концертних залах європейських і позаокеанських столиць. Весною 1962 року приїхав до Києва, щоб взяти участь у виступах художньої самодіяльності. Співав арію Радамеса з "Аїди" Д. Верді — одну з найскладніших тенорових партій світового оперного мистецтва. Спочатку фахівці й вірити не хотіли, що Анатолій Солов'яненко не має консерваторської освіти, що ніколи не співав на оперній сцені.

Дивувало, що вокальну освіту здобував самотужки під керуванням О. Коробейченка, колишнього оперного співака.

Після виступу на огляді художньої самодіяльності отримує несподівану пропозицію прослухатися в Державному академічному театрі опери та балету. Потім виступ на сцені Московського театру і, як молодому стажерові театральної групи, пропозиція на стажування міланського театру "La Scala".

До Італії в той час також поїхали нині знамениті співаки, як Маслім Магомєв, Верглісс Норзіко, Євген Кібкало і Микола Кондратюк. Жадібно вивчав молодий співак мистецтво італійського бельканто, спановуючи найтоніші його секрети.

"Згадасти мої слова, це буде видатний тенор", — сказав про Солов'яненка видатний з мистецьким досвідом педагог Дженара Бара. Під час стажування в Італії Анатолій наважився взяти участь в одному із конкурсів, який традиційно організовує одна з італійських телевізійних корпорацій. Найкращі співаки Берліна, Парижа, Мадрида, Нью-Йорку, Відня, Мілані, Лондону і Ріо-де-Жанейро змагалися з незаполітніями, визнаними піснярями.

Анатолій Солов'яненко, виконавши пісню "Підмосковські вечори", стримав друге місце. 160 тисяч темпераментних італійців віддали за нього голоси. Через два роки, після виступів співака в Італії, римський журнал "Музика й платівка" писав: "Анатолій Солов'яненко заслуговує як тенор на особливу похвалу. Його бездоганне знання італійської мови дозволяє йому долати класичний репертуар.

Голос його справляє своїм тембром дуже добре враження. Він володіє фразуванням, з легкістю й тонкістю віртуозностю йде на завершення найскладніших вокальних періодів".

Г. Ципола на концертній вистулі з А. Солов'яненком

Повернувшись до Києва, український співак починув у творчу роботу. У нього опановані партії Герцога із "Ріголетто", Альфреда у "Травіаті", Манріко у "Трубадурі", Рудольфа у "Богемі", Гріє в "Манон", Едгара в "Лючії ді Ліммермур", Самозванець у "Борис Годунов" і Андрія в "Запорожці за Дунаєм".

Велику популярність здобув Солов'яненко і як камерний виконавець. Немає такого дня, щоб порадіо не звучали його пісні як в Україні, так і в чужих радіо.

З великою проникливістю виконує старовинні твори італійських композиторів, але особливу увагу також приділяє українській народній пісні. З яким теплом і надхненням звучать у його виконанні "Стойте гора високая", "Чорні брови", "Там, де Ятрань круто в'ється" та ряд інших. Знавці кажуть, що він є одним із кращих інтерпретаторів української народної пісні в теперішній час в Україні.

ГІЗЕЛА ЦІПОЛА

Кілька років тому, коли в Києві проходив Всеукраїнський конкурс молодих вокалістів, в ньому також взяла участь дівчина з Закарпаття, студентка Харківського інституту мистецтва, Гізела Ципола. Слухачів і жюрі вразив її надзвичайно красивий голос — лірико-драматичне сопрано, з теплим, м'яким тембром. І вона вийшла переможцем у цьому нелегкому змаганні. Зразу після одержання диплому, її запрошено до Київського академічного театру опери та балету ім. Т. Шевченка.

Після багатьох вдалих виступів їй присвоєно звання народної артистки України. На міжнародному конкурсі Гізела стала також лавреаткою Грузинської премії імені З. Паліашвілі, а в 1976 році перемогла в Токіо на конкурсі на краще виконання ролі Чіо-Чіо-Сан в одноіменній опері.

Досі Гізела виступала в Німеччині, Чехословаччині, Румунії, Угорщині, Польщі, Фінляндії, Франції та Японії.

У репертуарі співачки близько тридцяти оперних партій — різних за характером і стилем. Проте справжня її стихія — музика Д. Верді і Д. Пуччині. Остання робота артистки — роль Катерини в опері Д. Шостаковича "Катерина Ізмайлова".

Гізеля з великою теплотою згадує батьків і рідне село, що на Закарпатті, Ужгородське музичне училище і сучасних київських друзів, зокрема Дмитра Гнатюка, Анатолія Мокренка і Анатолія Солов'яненка.

Про її популярність свідчать завжди випродані неперед квитки в кожному місті де вона виступає.

МАПА ЧАСІВ КНЯЗІВСТВА ОЛЬГИ

У центральній науковій бібліотеці Академії наук України серед унікальних колекцій старовинних мап і графічних зображень древнього Києва є одна з найдавніших мал., — план міста часів княжения в ньому Ольги, створений за літописними джерелами.

АНДРІЙ КУШНІРЕНКО

Під час опера "Медея", яку ставило Оперне торонтське товариство при Технічній школі, довелося мені бути разом із народним артистом України, Андрієм Кушніренком. В головній ролі, виступила артистка Раїса Садова, яка мабуть, була спонукою щоб гість з України побачив канадську сцену й познайомився із виконавцями.

Андрій Миколайович Кушніренко, син тернопільської землі, очолює Буковинський ансамбль пісні і танцю. Своєрідність виконавської манери, заснованої на традиціях народного співу у поєданні з високою професіональною культурою, дала ансамблеві заслужений успіх і визнання.

Крім виступів по республіках Радянського Союзу, ансамбль виступав у Фінляндії і Румунії. Не виключено, що ансамбль матиме можливість на виступ у Канаді, коли знайдеться спонзор, який оплатить кошти подорожі.

Творчий шлях Андрія Кушніренка розпочався у Великих Загайцях на Тернопільщині. Продовж кількох років юнак керував там художньою самодіяльністю. Навчався у музично-педагогічному училищі, а згодом — у Львівській державній консерваторії, яку закінчив з відзначенням. Знання, одержані від професорів С. Людкевича, А. Кос-Анатольського та інших знаних педагогів, сприяли самовизначенням Андрія Кушніренка як інтерпретатора й майстра обробки українських народних пісень.

В ансамблі працює з 1962 року. За час його роботи в ансамблі репертуар збагатився понад 500 народними піснями та інструментальними мелодіями.

Стали відомими його обробки пісень "А коник вороненський", "Глибокая кирница" та ін. Як розповідав композитор Степан Сабадаш, Андрій ставиться до народної пісні наче до живого ества, яке треба любити серцем і душою. Шануючи творчість місцевих композиторів, Андрій Кушніренко доповнив репертуар гарними й цікавими змістом піснями Григорія Шевчука "Гей піду я на Черемош", "Дівоча лірична" та Степана Сабадаша "Пісня з полонини" і дуже популярною в Канаді "Марічка".

Різні долі у цих пісень. Одні Андрій Кушніренко записував у буковинських селах, а тривалий час вів напружену пошукову роботу, аби відтворити первісний варіант перлині народного мелодусу.

Завдяки його талантові, розкрилися можливості хору у виконанні пісень а капела, де особливо помітно високий рівень майстерності і співу. Пісня "Чом, чом, земле моя...?" за розгортанням свого музичного звучання переростає межі звичайної обробки, нагадуючи швидше цілу поему для хору, оркестри й соліста, присвячену закоханості людини у рідний край і його велич.

Слід сказати, що керований Кушніренком хоровий ансамбль співає а капела із так званим академічним (прикритим) звуком, що відповідає країнам традиціям, на які спиралися у своїй творчості Микола Лисенко, Кирило Стеценко і Микола Леонтович.

Артисти хору не лише супроводжають піснями танок, але й самі є творцями цих композицій. Ко-жен виступ ансамблю — це відкриття нових цікавих сторінок щедрої і багатої культури українського народу.

Андрій Миколайович Кушніренко цікава у розмові людина. Відчутно, що його життя тісно зв'язане з музикою як під час концертів, так і дома. Дружина Мирослава — педагог, а крім того солістка хору, донька Ольга пішла шляхом батьків і навчається в консерваторії.

ОЛЬГА ГАВРИШ

Едгата українська земля і щедра на таланти які завоюють міжнародне признання. До післявоєнного покоління належать Анатолій Кочерга, Валерій Буймистер, Ігор Кушплер, Роман Майборода, Анатолій Солов'яненко, Врубель і Пивоваров, Олександер Трофимчук.

Серед талантів жіночого роду вирізняються Володимира Чайка, Марійка Стеф'юк, Ольга Басистюк, Ірина Пижик, Тамара Дідик, Лідія Забіляста, Софія Ротару, Лідія Кондрашевська, Людмила Маковецька, Марійка Зубанич і Ольга Гавриш.

Ольга Гавриш народилася в селі Щирець на Львівщині. З дитинства захоплювалася красою народних пісень. По закінченні середньої школи якийсь час працювала робітницею. Відтак вступила до Львівського музично-педагогічного училища, потім — до Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка.

По закінченні консерваторії якийсь час працювала викладачем у музичній школі, а опісля відкрився шлях до оперних виступів.

Сьогодні вона солістка Львівського державного театру балету ім. І. Франка. Ольга Гавриш — опера співачка з сильним ліричним сопрано. Найулюбленіші партії її вокального репертуару — Наталки ("Наталка Полтавка" М. Лисенка), Оксани ("Запорожець за Дунаєм" С. Гулака-Артемовського), та ще чотирнадцять оперних і опереткових арій.

Тепло оцінила критика її оперну ролю Інги ("Незабутнє" В. Губаренка), Тетяни ("Євгеній Онегін" П. Чайковського), Арсени ("Циганський барон" И. Штравса) та інші. До кожної оперної партії готується вдумливо, прослуховуючи записи цих партій у виконанні славетних співачок світу.

Задушевно, лірично, тепло виконує вона народні українські пісні "Нащо мені чорні брови", "Спать мені не хочеться", "Лугом іду", "Чи я в лузі не катина була", "Зелений барвіночку".

Співає Ольга Гавриш й багато романів, які полоняють слухача вокальною емоційністю, зокрема такі, як "Не співайте мені сеї пісні", "Як почуєш вночі", "Ти не забуль", "Ранок над Святязеч", "Говорить мое серце" та інші.

Залюбки записує старі призабуті пісні не тільки на Львівщині, а також і в інших областях України. Можливо, що колись завітає до Канади з власним концертом і зробить записи давніх пісень, які привезли перші поселенці до Канади і які з музичного боку не зовсім ще використані.

КОМПОЗИТОР ВОЛОДИМИР ГУБА

У вересневому числі журналу "Нові дні" була загадка про кількох талановитих мистців в Україні. Сьогодні згадаю молодого композитора — Володимира Губу.

Володимир Губа своїми композиціями став уже відомий не тільки в Україні, а також по інших країнах. Закінчивши консерваторію під рукою вмілого педагога Бориса Лятошинського, полонив критику і публіку вже своїм першим виступом-композицією "Десять частин для виконання на піаніно".

Далі слідували музики для радіо :Сніги Кіліманджаро" за твором письменника Ернеста Гемінгвея та ряд композицій для камерної оркестри з включенням органів.

Протягом майже десяткох років він працює над композицією "Київська суйт" три частини якої вже викінчені. Першу частину цього великого твору композитор виконував у США в концертovій залі Невадського університету.

Гідні уваги також його композиції на слова поетів дев'ятнадцятого століття Миколи Устяновича, Юрія Федъковича, Маркіяна Шашкевича і Амвазія Метлинського. В. Губа злагатив також ділянку кінематографії багатьома композиціями, зокрема для фільмів: — "Казка про похід князя Ігора", "Захар Беркут", "Камінний хрест" та новий фільм Леоніда Осики під називою "Дуо".

ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ІМЕНИ М. РИЛЬСЬКОГО

Не так то й далеко від самого міста на околиці Києва, край Голосіївського лісу, на крутій горі стоїть будинок. Звідси прекрасний вид на місто не лише вдень, але й вечором, коли вдалини, блистять світла Хрестатика і осяяні місяцем води Дніпра. Це хата, в якій жив і творив Максим Тадейович Рильський.

Заходимо до будинку. Усміхнені дівчата — Тетяна Хутка, Карпець Світлана і з косою до пояса Женя (наукові працівники у ділянках філогії) з любов'ю розповідають про Максима Рильського, його життя і творчу працю.

На першому поверсі простора і світла кімната, яка за життя поета була вітальню. Скільки у цій вітальні вілбулось цікавих розмов у колі друзів і гостей. Тут лунали голоси Остапа Вишні, Володимира Сосюри, Михайла Стельмаха, Андрія Малишка, Юрія Яновського і багатьох інших. На роялі грали Левко Ревуцький, Георгій Майборода або ж і сам господар акомпанював Іванові Козловському.

Стіни вітальні прикрашають два портрети. На одному Максим Рильський у віці дев'ять років, — дивиться допитливе хлоп'я з розумними очима. На другому, — поєт у розквіті сил.

Сходами піднімаємося на другий поверх і заходимо до робочого кабінету. Щодня з сьомої години ранку Максим Тадейович був уже за письмовим столом.

Ось перо, яке вірно служило йому, настільний календар із записами його рукою, запальничка.

**Меморіальний будинок-музей
Максима Рильського**

На стінах портрети Марії Заньковецької, Амвросія Бучми, Юрія Шумського; трохи далі — вірної подруги і дружини Катерини Миколаївни.

Максим Рильський любив полювати і риболовлю. На шафі з книжками його мисливські трофеї. А в самій шафі зібрани книжки поета. У недоторканому вигляді залишилася його спальня, з вікнами в сад. Ліжко акуратно застелене строакатою ковдорю. На ній пучок засушенчих квітів. Поруч із ліжком, на столику, радіоприймач, окуляри. І як скрізь у будинку — багато книг.

Вже смертельно хворий Максим Тадейович залишки перегортав сторінки творчості Шекспіра, Шевченка, Гемінгвея, Пушкіна, Міцкевича. Поетів, якихуважав за найбільших своїх вчителів.

В інших кімнатах розложено літературну виставку: документи, фотографії, рукописи, рідкісні родинні знімки. Низка праць поетового батька — відомого громадського діяча Тадея Рильського. Поруч, портрет матері Меланії Федорівни.

Дивлячись на експонати, крок за кроком розкривається творчий шлях поета. Ось перші поетичні спроби, ось збірки віршів, які поставили Рильського у ряд найбільших поетів, його наукові праці як академіка, його диплом почесного доктора Ягеллонського університету у Krakovі.

Максим Рильський був також досконалим перекладачем. Перед нами його переклади з Данте, Лермонтова, Міцкевича, Шекспіра, Пушкіна, Гюго, Словацького.

На останньому стенді остання книга Максима Рильського — "Зимові записи". Вірші цієї збірки стали яскравим виявом любові співця України до людини, до прямувань в краще майбутнє людського розуму.

В окремій кімнаті можна оглянути меморіальну бібліотеку, яка налічує більше п'яти тисяч книг, і прослухати запис голосу поета. У садибі притягають увагу дерева і квіти, насаджені рукою поета.

Меморіальна хата Рильського у Голосієво залишає незабутнє враження.

Василь СОКІЛ

ПАМ'ЯТИ ПОЕТА ВАСИЛЯ МИСИКА

1907 — 1983

За кілька тижнів перед моїм від'їздом з України ми з ним зустрілись на вулиці поблизу будинку, де він мешкав. Того разу він мені здався занадто втомленим і ще більш неговірким, ніж звичайно. Ми з ним пройшлися до яру, який він любив особливо влітку, коли на стрімких схилах його буйно розростались дерева. Цей яр, згадали ми в той день, дуже часто відвідував і про нього сказав добре слово у віршах інший український поет Іван Вирган, який у свій час жив також поблизу. Друзі Івана жартома навіть прозвали цей яр Яругою Виргана.

Згадавши це, Василь Мисик добродушно посміхнувся і сказав: "То хороша пам'ять про поета". І відразу посмутнів. Тоді минуло вже чотири роки, як поховали Івана Оникійовича Виргана...

Іще згадав я тоді, як за рік чи два до смерті Іван настійно умовляв мене якось улітку разом помандрувати пішки шляхами України. Казав: "Хоч перед смертю востаннє надихатись пащаами, глибинним духом рідної землі, пожити простим життям, натишитись нескаліченім українським словом, яке так стійко зберігають, не корячись русифікації, сільські жінки, всупереч малодухим своїм чоловікам". При цій згадці Василь широ признався, що і в нього давно живе бажання хоч на короткий час утекти з мовно спотвореного Харкова до природного оточення, до джерел національного руху, який ще міцно зберігався по селах, далеких від міст України.

В той похмурний день останньої зустрічі з Мисиком у лютому 1979 року з глибоким болем у серці попрощався я з ним. Він тільки вимовив: "А я..." і махнув рукою...

Василя Мисика я знав з молодечих років, коли в середині 20-их років доля нас звела в Катеринославі у місцевій письменницькій організації "Плуг". Нас було небагато початківців різного характеру та літературних уподобань: Іван Ткачук, Василь Чапля, Борис Тенета, Михайло Дубовик, Микола Мінько, Максим Лебідь, який очолював організацію.

Мисик недовго був у Катеринославі, але за той час помітно відрізнявся серед нас поетичною вправністю і ревним цінувальником української мови. Без жадних передмов у мене з ним установилася певна дружба, викликана не тільки товариськими взаєминами, але однаковим розумінням творчих прағнень. І згодом, живучи вже в Харкові, куди переїхав і Мисик, ми хоча й не так часто зустрічалися, для мене він не лише як товариш та земляк, але й як поет завжди був близький.

Замолоду він багато мандрував по Середній

Азії, вивчаючи життя східніх народів та вдосконалюючи знання їхніх мов, і це внесло в його творчість помітні мотиви. Залюблений в українське село, Мисик однак ніколи не був співцем патріярхальності. В його поезії домінувала індустриальна тема, мотиви широкого масштабу, висловлені барвистим словом рідної землі. А в українському селі він черпав як з чистої криниці скарби невмирущої мови народу. Поетичне слово Мисика, як гранований діамант, було вагоме, добре, точне і, як казали про нього, сказане не для однодення, а для вічного житку.

На превелику печаль, не пощастило ні Вирганові, ні Мисикові здійснити свою останню мандрівку в омріяний світ, до простих людей, до рідної землі. Зате вони обидва достойно увічнили красу й могутність українського слова у своїх поезіях.

Василь Мисик останні роки був фізично дуже хворий. Далася взнаки сталінська каторга, яку ін відбув у північних концтаборах аж до початку війни. Він, зокрема, розповів мені, як одного разу мало не загинув узимку 1939 року, коли на лісосплаві лавина колод збила його в крижану воду, і він якимсь чудом урятувався. Пролежав без лікування в тaborovій лікарні і повернувся знову на лісосплав. А серйозна травма відчувалась усе подальше життя.

По натурі малоговіркий, витриманий, спокійний зовні, зосереджений у собі, але не відлюдний, Василь Мисик після повернення з концтабору зробився ще мовчазнішим і довгий час справляв враження людини велими пригніченої, замкнутої і недовірливої. Певна річ, зранена душа його не могла повік забути нелюдську кривду, заподіяну в сталінські роки. За яку провину так жорстоко було його покарано? Трагедія його побільшуvalася ще й тим, що, як потім він мені розповів, — арештували його за ордером, вилісанним на іншого літератора, прізвище якого було близьке до Мисикового, а ім'я цілком збігалось. Той літератор жив у іншому під'їзді і на вищому поверсі. Але чекістам було байдуже, виконували плян...

А для Мисика рятунку не було, ніхто помилки не бажав виправляти... (До речі, той інший літератор, на диво, врятувався, його не забрали.)

І от несподівана, сумна звітка: нема живого Василя Мисика...

Короткий, формально написаний правлінням Спілки письменників України некролог, вміщений 10 березня в "Літературній Україні" скоро повідомляє:

"Після тяжкої хвороби помер видатний український радянський поет і перекладач Василь Олександрович Мисик... Народився 24 липня 1907 р. в с. Новопавлівці Дніпропетровської області в сім'ї хлібороба... Вчився в Харкові на курсах іноземних мов і в технікумі сходознавства (таджицький відділ)".

Далі в некролозі всім помітна перерва в біографії поета на якихось п'ять-шість років (мов би не було ні тюрми, ні концтабору). Був на фронті, удостоєний бойових нагород. Літературну діяльність розпочав у 1923 році. Перечисляються видані твори, але названо тільки шість збірок поезій і чотири прози та публіцистика. І

при цьому жодного теплого, людяного слова про поета, який, за текстом того ж некролога, "створив високохудожні твори, які стали кращими зразками українського поетичного слова".

Лише поет Іван Драч у тій же газеті чесно сказав: "Він належить до постатей найвидатніших, бо не лише спромігся створити свій вищукано тонкий, оригінальний світ у мистецтві, а й перевонав усіх твердою щирістю свого вислову, мужньою ясністю свого болю, теплим світлом своєї непроминальної душі, що без цього мисиківського світу, — нам, його сучасникам і читачам, увесь більшій світ замалий і неповний. Без Мисика..."

І далі зауважує: "Серед найкращих українських поем різних епох завжди вигідно вирізнятиметься його "Гетьманівна" — ця глибока філософська притча про пошуки щастя."

Щастя Василь Мисик для себе в житті не мав, — знайшов його лише в творчості, в поезії. І не лише в оригінальній, але не в меншій мірі в перекладах з різних мов, які знов досконало. В скарбницю української поетичної культури навічно увійшли з мисиківським карбом великі поети Заходу: Роберт Бирнс, Джон Кітс, Шекспір, Вітмен, Байрон, Гете, Шеллі. З виключною любов'ю і віртуозною майстерністю він переклав з оригіналу багато творів славнозвісних перськомовних поетів Сходу: Омара Хайяма, Гафіза, Рудакі, Сааді, Фірдоусі.

Поет до останніх днів творчо працював. Незадовго до смерті в "Літературній Україні" у своєму нарисі він уперше для українського читача розповів про недавно знайдений біля міста Ура-Тюбе на півночі Таджикистану пожовкlyй рукопис з віршами і спогадами доти невідомої таджицької поетеси Ділдош-Барно. В цій статті Василь Мисик подав у своєму перекладі низку поетичних рядків талановитої жінки, яка свою творчістю увійшла в непримирений конфлікт з правлячими в минулому столітті деспотами і все своє мученицьке життя поетичним словом боролася за правду і справедливість.

В цій талановито написаній статті під назвою "І тільки ім'я увічниться" Василь Мисик нагадує: "Державці-деспоти ніколи не мирилися з поетами, що не йшли на службу до них, не прославляли їх у вірнопідданих одах, не хотіли увічнювати їхні імена. Можна пригадати у нас літописного Митусу, а в нові часи — Шевченка, Франка, Грабовського. І багатьох, багатьох інших..."

Василь Мисик недвозначно натякнув про "багатьох інших", добре відомих нам. І про себе також.

Поет помер, але ім'я його увічниться.

21 березня 1983р.

СПОМИН ПРО СТРАШНИЙ ЗЛОЧИН

Під час штучно організованого голоду в Україні в 1932-33 роках я працював у місті Кадіївка, на шахті ч. 4-6, інспекторм по якості вугілля. В мої обов'язки також входило взяти пробу вугілля під час ладування і відіслати в лабораторію, а результат аналізу направити в контору головної інспекції.

"НОВІ ДНІ", травень 1983

Моя праця була годинами не нормована, бо залізниця подавала вагони під ладування в різні часи дня і ночі. Тож мені доводилось проходити вулицею міста як дніями, так і ночами. І так я став свідком де ховали трупи людей, що вмирали на вулицях.

В Кадіївці головна улиця звалася Торгова; на ній і були зосереджені всі адміністративні й комерційні будови: була там фабрика-кухня, харчові склени, ресторан, а на кінці вулиці був базар. Люди з сіл, гнані голодом, сподіваючись врятуватися від смерті, масово тікали до міст, і більшість із них тут і вмирали. Контора головної інспекції знаходилась за шкільним парком, проти Торгової вулиці, тому майже щодня мені доводилося проходити цією вулицею і бачити сотні замучених голодом людей, які валялися по хідниках мертві або вмираючі.

Весною 1933 року мертвих було найбільше, біля ідаліні та біля продуктових скlepів. Ідучи цією вулицею вночі, я часто бачив тягарове авто і п'яних НКВДистів, які підбирали мертвих, та й не лише мертвих, а й обезсилених, але ще живих.

Вони, НКВДисти, брали за руки й за ноги мертвих і обезсилених і кидали на авто, як дрова. Але куди їх відвозили я не знав. Та пізніше, випадково, я побачив куди і як ховали мертвих і ще живих людей, — жертви кривавого московського окупанта.

Десь у травні 1933 року, — тоді телефонів було ще мало, — за мною о першій чи другій годині ночі прийшов посильний від шахти (хлопчина 16-17 років). Він повідомив мене, що вагони вже на шахті і ладуються. Я негайно одягнувся і ми вирушили до шахти.

Щоб скоротити дорогу ми не пішли через місто, а навпротець, стежкою, що йшла від шахти "Парком" через шахту ч. 31 і до Максимівських шахт. На нашому шляху було багато шурфів (шурф — це глибока яма, яка сполучалася з шахтою і служила для її провітрювання). По мірі того, як із шахти вибиралося вугілля, шурфи копалися 250-300 метрів далі. Старі шурфи обгороджувались, а пізніше — засипалися. Стежка, якою ми йшли, лежала 10-15 метрів від уже не-потребного, але ще незасипаного, шурфа.

Наближаючись до нього ми побачили як туди під'їхало тягарове авто. Загасивши передні світла та розкривши цей шурф, люди почали кидати в шурф трупи, і не лише мертвих, бо чути було стогін і слабі зойки ще живих, яких також кидали в шурф.

Саме в той час місяць з-за хмари виглянув і нам було добре видно, який вантаж розвантажували п'яні НКВДисти.

За 30-40 метрів від шурфа нас зупинив голос: — Стой, хто ідет? До нас підійшов НКВДист з пістолем у руці. Він спитав нас хто ми і що ми тут робимо? Я мав при собі пашпорт і посвідку з місця праці. "На роботу йдемо ми, а щоб скоротити дорогу, ми пішли стежкою, — навпротець, сказав я."

— А що ви бачили? — спитав він.

— Ми нікого не зустрічали і нічого не бачили.

З авта злізли ще два, вони були п'яні:

— А чи не хочете і ви туди? — показуючи на шурф, спитав один із них.

— Я вже там бував, бо лише півроку маю цю роботу, а до того працював у шахті, сказав я.

Порадившись між собою, вони наказали нам іти. Але один із них попередив нас: "Як щось почуємо про те, що ви бачили, то і для вас місце там, — показуючи на шурф, — зарезервуємо".

Ми домовились з хлопцем, що нікому не будемо розповідати про бачене. Але між людьми уже ходили чутки, бо люди бачили і в інших місцях як ховали тих нещасних.

Були ті шурфи на непрацюючих шахтах ч. 8 — Максимівка та ч. 5 — Семенівка. Пізніше всі ті шурфи позасипали, зрівняли поле, поділили на участки і роздали робітникам під огороди.

Ось так ховали свої злочини московсько-більшовицькі злочинці. Хай цей мій спогад у п'ятдесяту річницю великої трагедії українського народу стане нев'янучим вінком на невідомі могили мільйонів синів і дочок України та впаде страшною карою на організаторів і виконавців описаного злочину.

Макар Зануда

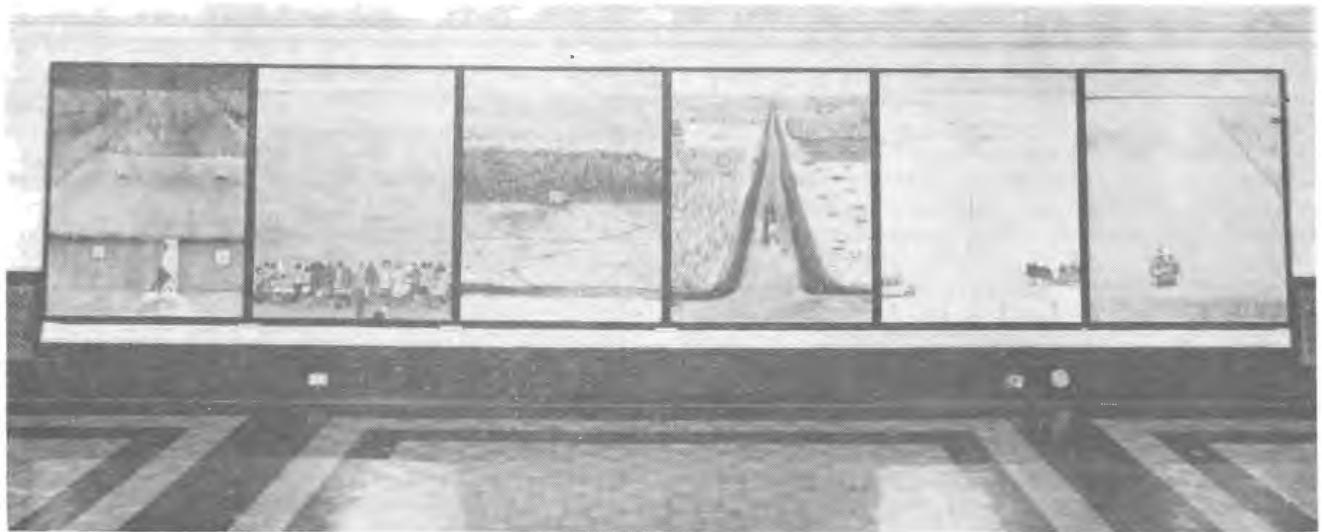
ВІД РЕДАКТОРА

ЗГАДУЮЧИ СТРАШНИЙ 1933 РІК

Як у попередніх числах "Нових Днів", так і в цьому числі друкуємо матеріали про один з найбільших злочинів в історії людства — спричинений ворожкою владою в 1932-33 роках голод, який коштував українському народові мільйони жертв. Та хоч на тему голоду друкуватимемо матеріали у кожному числі протягом усього року, проте, через малій формат і загальний характер журналу, не зможемо помістити й половини надісланого редакції матеріалу. Зокрема, не друкуватимемо полемічних матеріалів, з обвинуваченням, чому в США створено два різні комітети для відзначення цієї найбільшої нашої трагедії або чому заангажовано не лише українських, але й чужинецьких науковців писати про неї. Якщо ж річниця цієї завжди болючої події не об'єднала нас, то хай хоч не стане вона ще однією причиною для поглиблення недовір'я, розбратау і сварок.

Через "принциповість" чи упередженість редактора, "Нові дні", наприклад, не друкуватимуть про голод жадинів віршів та поем і не міститимуть жадиніх рисунків чи й фотографій, що зображають жертв голодової смерті. Цього рода інавіть документальні матеріали просимо пересилати до видавництв, які видають окремі книги, присвячені голодові. Проте нашого погляду ми не можемо іншим і віримо, що кожний читач, і кожний українець, де б він не був, згадає невинних жертв безоглядних комуністичних експериментів так, як йому піджаже серце і як дозволять умови його життя.

М. Дальний

В. Курілик. Композиція "Український піонер"

Борис МИГАЛЬ

ПАННО МИСТЦЯ В. КУРИЛИКА У ПАРЛЯМЕНТИ

Українська істотність обстановки у головнім будинку парламенту в Оттаві збільшилася новим набутком 23 лютого 1983 р., коли формально відкрито мальську композицію "Український Піонер" Василя Курилика.

Шестичленна фрескова композиція, еличиною сім з половиною на півтора метра символізує вже майже сторічну історію поселення українців у Канаді, починаючи втечею від зліднів, гніту й перенаселення на рідних землях, через тяжку працю, самотність та невигоди перших десятиріч до особистого матеріального добробуту, суспільного успіху церковного й громадського життя, але й до загрозливого духовного отупіння та національного й релігійного байдужіння, що зачинають проявлятися на горизонті.

Василь Курилик (1927-1977) — син емігрантів з Буковини. Життєвий шлях чуттєвого мистця у матеріалістично наставленім довкіллі північноамериканського континенту був складний і трудний. У молодості він пережив психічні зрушенні, одне джерело називає його сторо зтерзаним. Шукав щастя поза преріями, де родився: жив у Квебеку, Мексіко; довгі роки провів у Англії, тут "вчився малювати, малюючи". Рисував дрібні речі середовища, що його знав, але творив великі серійні полотна із життя етнічних груп Канади. Був глибоко релігійний, пристрасно реагував на прояв упадку етики й моралі модерного світу. Найзначнішим твором Курилика є Христові страсті", серія 160 образів за текстом св. Матвія. У 1977 році відвідав Україну, щоб глибоко впустити коріння у землю батьків".

Курилика уважають одним із найоригінальніших мальарів Канади. Його малюнки, альбоми та ілюстрації до книжок перевидаються дуже часто.

На параднім відкритті промовляли міністер

Публічних робіт Ромео Леблян, він же й ініціатор набуття живопису федеральним урядом, та державний міністер Багатокультурності, Джім Флемінг. Офіційно прийняла дар для парламенту Жанна Сове, голова Палати громад, що від повідає за майно, організацію та діяльність федераційного парламенту. Від українців (в імені КУК?) говорив Іван Тутецький, голова Об'єднання українських канадських професіоналістів та підприємців Канади. Подію звеличали своєю присутністю генерал-губернатор Іх Ексцеленція Едвард Річард Шраєр та прем'єр-міністер Пер Еліот Трудо.

У святкуванні взяли участь сім'я та інші члени родини мистця, між ними жінка Василя Курилика, його мати, Марія Гуцуляк, два сини та дочка. Були присутні доволітні й близькі приятелі мистця, Оля й Микола Колянківські, власники й керівники Мистецької галерії і музею в Ніагара Фаллс, присвячених головно Куриликові. Це в них донедавна були образи панно "Український піонер".

На залі було коло 250 людей, крім згаданих вище, ще деякі міністри, послі до парламенту, деякі державні службовці та інші визначні особи. Самозрозуміло, було багато українців; була добре заступлена молодь.

**

Добре організована вечірка не обійшлася, на жаль, без "ляпки": під час прийняття, на перекуску пропонували такі смаколики, як вареники з сиром і картофлям, вареники з кашом, заєць, салцисон. Декому смакували краковська та шинка. Англо-французька їжа була, правописно, приготована добре.

Олена НЕСІНА

НЕЙТРИНО І ГРАВІТАЦІЙНИЙ КОЛАПС УСЕСВІТУ

Цікава стаття під заголовком "Хвилі нейтринного моря", яку написав доктор Ернст Пашицький, старший науковий співробітник Інституту фізики АН УРСР, з'явилася в журналі "Наука і суспільство" (ч. 6, 1982 р.).

Ще наприкінці 19 століття, коли французький вченій Беккерель відкрив радіоактивність солей урану, стало відомо, що радіоактивні елементи випромінюють невидимі оком промені. Ці промені, якщо радіоактивну речовину помістити у магнітне поле, розпадаються на три типи. Перший тип т. зв. альфа — промені складаються з позитивно заряджених частинок — ядер атомів гелію. Другий тип — гамма промені — дуже короткі електромагнітні хвилі, і третій тип, т. зв. бета промені, складаються з легких негативно заряджених частинок — електронів.

Доктор Пашицький пише, що вивчаючи бета — промені, фізики зустрілися здавалося б з порушенням непохитних законів природи, а саме, що під час бета — розпаду не зберігається найфундаментальніший закон природи — закон збереження енергії. Щоб врятувати цей закон, а також закон збереження моменту кількості руху, швайцарський фізик Паулі у 1930 р. зробив гіпотезу про те, що під час бета-розпаду, разом з електроном з ядра вилітає ще одна, електрично нейтральна, а тому непомітна для приладів, частинка. Енергія, згідно з Паулі, що виділяється за бета-розпаду, випадково перерозділяється між електроном і цією частинкою. Тому у електронів у бета — променів спостерігають найрізноманітніші енергії так, ніби закон збереження енергії порушується.

Ці частинки експериментально виявили тільки через чверть віку і назвали їх нейтринами, тобто, "нейtron-дитятко" у відміну назви нейтральної частинки, яка входить до складу всіх атомних ядер, нейтрона.

Нейтрини шукали довго, пише Пашицький, і під час бета-розпаду ядер, і в прискорювачах заряджених частинок за високих енергій, і в космічних променях і тільки в 1953 р. у потужному потоці радіоактивного випромінювання атомного реактора вперше виявили нейтрини. Нейтрини, які народжуються у термоядерних реакціях усередині зірок, вільно вилітають у світовий простір.

Сьогодні існує нова галузь досліджень — підземна нейтринна астрономія, яка веде спостереження космічних нейтрин, що народжуються у Сонці, зірках і пронизують увесь Всесвіт. Доктор Пашицький пише, що глибоко під землею у шахтах і тунелях, а також у надрах гір установлені величезні резервуари з хемічно чистими речовинами, які реагують на потоки нейтрин, або

складні системи ядерних лічильників, які реєструють заряджені частинки, що утворюються під час взаємодії нейтринами з речовиною.

Нейтрини телескопи дивляться не в простір, а вниз крізь Землю. Ніякі космічні частинки не можуть пройти крізь усю товщу планети, крім нейтрин, а тому, щоб відсіяти інші частинки, такий телескоп направлений в Землю і реєструє тільки нейтрини.

Вчені припускають, що наш Всесвіт заповнений т. зв. холодними низько енергетичними нейтринами, які виникли при народженні гарячого Всесвіту і хололи разом з ним в наслідок розширення.

Яку роль у житті Всесвіту можуть відіграти ці нейтрини? Наукові експерименти показали, що нейтрини має масу, яка приблизно у десять чи двадцять тисяч разів менша від маси електрона. Правда, зараз відкрили ще два сорти нейтриномюонне і тау-нейтрини, які мають значно більшу масу ніж електронне нейтрини, яке народжується під час бета-розпаду.

Отже якщо у нейтрині є маса, пише Пашицький, то у процесі розширення Всесвіту швидкість нейтрин, у міру остигання, зменшується. Під дією сил тяжіння повільні "холодні" нейтрини в далекому минулому разом із звичайною речовиною мали збиратись у величезні згустки матерії — мародки сучасних галактик.

Сьогодні, очевидно, нейтрини становлять по-мітну частину маси галактик. Повільні нейтрини можна виявити так: Згідно з законами квантової механіки вони мають хвильові властивості і впливають на дрібні часточки речовин або на тонкі пластинки. Так можна зареєструвати хвилі "нейтринного моря" або рух Землі відносно космічного, нейтринного фону у Всесвіті.

Загальна маса всіх нейтрин, пише вчений, може бути набагато більшою, ніж маса звичайної речовини, яку спостерігають у телескопи — зірок, галактик, туманностей. Коли тако величезна нейтринна маса нейтрини своїм полем тяжіння може справляти великий вплив на еволюцію нашого Всесвіту.

Під дією цього тяжіння швидкість розширення Всесвіту у майбутньому має поступово зменшуватись, досягти нуля, а потім змінити свій знак. Розширення Всесвіту має змінитись стисненням! Через десятки мільйонів років настане гравітаційний колапс Усесвіту — речовина стиснеться до колосальної густини. Можливо, пише вчений, колись ця надгуста і надгаряча матерія знову вибухне, і з Великого вибуху знову народиться новий, інший Всесвіт. Можливо, так уже відбувалося не раз... Всесвіт, що пульсє!

Людство ніколи не дізнається, що було до Великого вибуху сучасного Всесвіту, бо матерія у стані граничного стиснення абсолютно непрозора ні для електромагнітних хвиль, ні для нейтрин. Найпотужніші радіо-телескопи на Землі, які здатні зазирнути на відстані у 20 мільярдів років, наче б упнулися у непроникну сітку і нічого не бачать там.

Це означає, що вони досягли початку розширення Всесвіту, тобто, того моменту, коли він ще був непрозорий для радіохвиль, дуже густий і дуже гарячий. Так діє "принцип незнання", введе-

ний англійським астрофізиком Говкінгом, згідно з яким принципово неможливо одержати інформацію про те, що відбувалось до стадії максимального стиснення Всесвіту.

Однаке, доктор Пашицький, закінчує свою статтю з надією, що коли будуть відомі маси нейтрин всіх сортів і їхня кількість в одиниці об'єму простору, то з певністю можна буде предикти майбутнє Всесвіту.

МІСЯЦЬ ТРАВЕНЬ — МІСЯЦЬ СКВУ!

...Цього року СКВУ та його члени доводять до сумління світу найбільший злочин Москви, заподіяний українському народові 50 років тому — голодову облогу України в 1932-1933 роках, що коштувала Україні понад 7 мільйонів людей — чоловіків, жінок та дітей...

Перед СКВУ стоїть ще багато завдань: IV Конгрес СКВУ цього року, плянований Конгрес української мови, готовування до відзначення 1000-ття Хрещення України, чергові деколонізаційні конференції та інші починання у майбутньому.

Всі почини СКВУ та їх здійснювання вимагали в минулому, вимагають тепер і вимагатимуть у майбутньому багато праці людей доброї волі та великих матеріальних засобів.

Ми віримо, що людей до праці й матеріальні засоби для дій СКВУ дадуть вільні українці у вільному світі, як це вони робили дотепер.

За усталеним звичаєм, теж і цього 1983 року у місяці травні — місяці СКВУ ми звертаємося до всіх українців у вільному світі й усіх людей українського роду з проханням-закликом: **ЖЕРТВУЙТЕ ЩЕДРО НА ПОТРЕБИ СКВУ!**

Помагаймо собі самі, бо нам ніхто не поможе коли ми собі самі не поможемо.

ПРЕЗИДІЯ СЕКРЕТАРІАТУ СКВУ

МУЗИЧНИЙ КУЛЬТУРІ 20 ТИСЯЧ РОКІВ?

Нешодавно в Колонній залі Київської філармонії під час концерту виконавців на ударних інструментах було продемонстровано звучання "інструментів", якими люди кам'яного віку користувалися понад двадцять тисяч років тому назад.

Інструменти ці — кістки.... мамута. Їх знайшли археологи при розкопці пізньопалеолітичної стоянки на правому березі Десни в селі Мізин Коропського району. "Музичні" кістки були знайдені в одному приміщенні розміром у двадцять квадратних метрів. Тут було 273 кістки мамута, а серед них в окремій купі орнаментовані частини мамутового кістяка.

Перші припущення науковців зводились до того, що кістки з розписами на них мали лише ритуальне призначення. Але після пильнішого огляду виявили на поверхні цих кісток очевидні ознаки цілеспрямованих механічних ударів по них. А коли спробували обережно постукати по кістках, кожна з них видавала окремий звук. Таким чином дійшли до висновку: це музичний комплекс, що скла-

КАНАДСЬКА СЦЕНА

КАНАДСЬКИЙ УРЯД ЗБІЛЬШУЄ ФОНДИ ДЛЯ БАГАТОКУЛЬТУРНОСТИ

На зустрічі прим'єр міністра П. И. Трудо і міністра багатокультурності Дж. Флемінга з представниками "етнічної" преси, що відбулася 29 березня ц. р. в Роял Йорк готелі в Торонто, міністер Флемінг заявив, що федеральний уряд рішив подвоїти фонди, призначенні для переведення програм багатокультурності. В році 1983-84 ці фонди збільшаться з 8.5 міл. дол. до 16.00 міл. дол., а в році 1984-85 — до 17.4 міл. дол.

Ці додаткові суми грошей вказують на послідовність федерального уряду забезпечити стан багатокультурності Канади в Хартії Прав Людини і допоможуть у виконанні намічених урядом програм. У парі зі збільшенням бюджету для багатокультурних справ, канадський уряд присвятить більше уваги міжрасовим взаєминам, відношенню до жінок — імігрантів і віддзеркаленню багатокультурного характеру Канади в публічній освіті. Тут включені такі заходи: відповідно опрацьовані матеріали для навчання, належне приготування вчителів, додаткова грошова допомога "школам спадщинних мов". Будуть посилені старання, щоб навчальний матеріал у цих школах був оснований більше на канадських джерелах.

Окрім увагу буде звернено на висліди національної конференції "Багатокультурності в публічній освіті", яка відбулася в 1981 р. у Вінніпезі. Мета уряду, сказав м. Флемінг, в програмах багатокультурності, заохочувати учителів і виховників все правдивіше віддзеркалювати наміри культурної й расової взаємопошани. Для цього будуть опрацьовані й видані навчальні матеріали і буде посилена співпраця з школами.

В новозатверджену суму включена допомога для вимог національної конференції про жінок-імігранток, що відбулася в Торонто також в 1981 році. Як наслідок цієї конференції, новостворені жіночі угруповання зможуть користати з цієї допомоги.

Рівно ж осередки багатокультурності — їх є вже сорок в Канаді — дістануть допомогу. Ціль цих осередків — заохочувати до зближення канадців різного національного походження і до взаємопізнання, при одночасному збереженні культурної спадщини.

Звичайно, ми вітаємо рішення федерального уряду збільшити фонди для програм міністерства багатокультурності, бо дотеперішня ощадностева політика й загальна інфляція таки дуже надшербили достатність наявних фондів. Проте, рівночасно, мусимо згадати й серйозні застере-

дається з інструментів стаціонарного типу (стегно, лопатка, таз, щелепи, череп) і рухомого (молоток з рога, стукалка з бивня, "шумовий" браслет").

Фірма "Мелодія" записала на платівку звучання цих музичних інструментів.

Прем'єр-міністер П. Е. Трудо і мін. Р. Флемінг (зліва) під час розмови з редакторами етнічної преси.

Справа д-р Росоха і представник "НД" К. Роговський

ження провідників канадських етнічних груп до більшості самих теперішніх програм міністерства багатокультурності.

На думку багатьох, за виїмком допомоги школам у навчанні "спадщиних" мов (цю допомогу збільшено з 1.5 до 4.26 міл. дол.), майже всі інші програми міністерства спрямовані не стільки на розвиток багатокультурності в Канаді, як радше на скорішу інтеграцію, а то й повну унифікацію новоприбулих. Навіщо, наприклад, канадцям українського походження окремі "багатокультурні центри", коли вони мають свої власні центри, а рівночасно належать й до загальноканадських центрів та установ, і хотіли б частіше бачити свої справжні культурні здобутки в загальноканадській телевізії, хотіли б частіше чути про них у державному радіо й читати у великій загальноканадській (англо і франко-мовній) пресі.

Тому сподіваємося, що якась частина збільшених фондів міністерства багатокультурності буде зужита на те, щоб кваліфіковані люди ще раз основно продискутували й відповідно змінили частину його програм.

К. Р.

УСПІХ КАТЕДРИ УКРАЇНОЗНАВЧИХ СТУДІЙ В ТОРОНТО

У суботу, 19-го лютого, понад 200 осіб були присутніми на науковій конференції і банкеті, які влаштувала Катедра українознавчих студій з нагоди передання Збірки української періодики ім. Петра Яцика бібліотеці Торонтського університету. Збірка представляє завершення проекту, який тривав два роки і який үфундував торонтський підприємець Петро Яцик. У результаті зроблено мікрофільми усіх західно-українських газет і журналів, які виходили між 1848 і 1918 роками і знаходяться у фондах Австрійської національної бібліотеки у Відні.

Професор Павло Р. Магочий, керівник Катедри

українознавчих студій, замітив: "якщо б цей проект не був здійснений, цей цінний матеріал був би втрачений назавжди; адміністрація Австрійської національної бібліотеки постійно висловлювала турботи щодо стану обширних не-німецьких періодик, які розпадуться до кінця двадцятого століття."

Тепер цей матеріал зберігатиметься для майбутніх поколінь і Торонто має найбільшу збірку українських періодик з перед 1918 року в цілій Північній Америці. Вийшов 44-сторінковий, ілюстрований каталог у якому списано усі періодики у Збірці українських періодик ім. Петра Яцика.

Наукова конференція почалася доповідю проф Омеляна Пріцака про місце Галичини в українській та скідноєвропейській історії.

У науковій дискусії спеціялісти обговорювали як Збірка ім. Яцика зможе використовуватись для дослідів у будь-яких ділянках української науки. У дискусії брали участь такі професори: Іван Л. Рудницький (Альбертський університет), Юрій Ю. Шевельов (Колумбійський університет), Григорій Г. Грабович (Гарвардський університет), Богдан Будурович (Торонтський університет), Джон Л. Г. Кіп (Торонтський університет).

Наукова конференція закінчилася цікавою доповідю професора Мирослави Цішкевич (Огайо Стейт університет) на тему артистичних аспектів знамен українських періодик у збірці ім. Яцика.

Вечірній банкет відбувся у Професорському клубі. Господарями вечора були президент Торонтського університету Джеймс Гем і професор Павло Р. Магочий, програма вечора включала формальне передання збірки мікрофільмів. Д-р Георгій Ігнатьєв, канцлер, зложив привіт від Торонтського університету, підкресливши потребу розуміння скідної Европи, в якій українські землі відігравали центральну роль. Генеральний консул Австрії, Фрідріх Іштл, згадав історичні зв'язки його батьківщини з українцями, а жертвовавець Петро Яцик висловив задоволення з нагоди үфундувати такий цінний проект мікрофільмування, який, в імені Торонтського університету, прийняла директорка бібліотеки Мерилін Шарров.

ОНТАРІЙСЬКЕ МІНІСТЕРСТВО ГРОМАДЯНСТВА І КУЛЬТУРИ

Обслуговування багатокультурного Населення Провінції

Онтарійський уряд має програми, які допомагають робудувати здорове багатокультурне суспільство і цим заохочує до побудови ріноправного, відповідального суспільства провінції.

Цими програмами керує Міністерство громадянства і культури, за яке відповідає міністер Брус МакАфрі і його заступник Джеймс Ремзей.

"Нове міністерство Громадянства і Культури висловлює бажання уряду та бажає звернути більше уваги на урядову багатокультурну політику". Так говорить міністер МакАфрі. Частиною багатокультурної політики Онтарійського уряду є забезпечити однакову урядову обслугу для всіх, не зважаючи на різномірну культурну спадщину.

Інші частини цієї програми — це забезпечення рівноправності для всіх Онтарійців і поборювання дискримінації та забезпечування прав для розвитку кожної культурної спадщини.

Міністерство не тільки опікується багатокультурними програмами, але також придивляється та стежить за тим, як усі міністерства обслуговують багатокультурне населення та допомагає міністерствам реалізувати багатокультурну політику уряду провінції.

У відділі Багатокультурності і Громадянства існує філія обслуги для новоприбулих імігрантів, яка допомагає новоприбулим пристосуватися до життя в Онтаріо, щоб вони могли стати повноправними та діяльними членами своїх громад. Та ж філія влаштовує прийняття, орієнтаційні зустрічі, дає обслугу щодо поселювання та допомагає імігрантам і втікачам вивчати англійську мову. Філія допомагає також місцевим агенціям по всьому Онтаріо вишколювати та обслуговувати імігрантів і втікачів. Більшість персоналу з цих місцевих агенцій — це добровільні працівники.

Багаті засоби матеріалів цієї Філії включають *Довідник для новоприбулих для обслуг в Онтаріо*, в 23-ох мовах і *Вісті для новоприбулих*. Ця газета містить статті для різного рівня знання англійської мови.

Етнокультурна різноманітність і диференціація Провінції — це факт, який мусять приняти всі, якщо ми маємо сягнути й побудувати рівноправне, відповідальне суспільство та зреалізувати все те, що ми маємо спільногого і про що турбуюмося, а це є спільна мета та спільне майбутнє.

Філія громадського розвитку допомагає поліпшити шляхи порозуміння й вирозуміння між понад 70 різними групами людей. Ця Філія заохочує до громадської діяльності, де люди різних культур працюють разом та діляться своєю культурною спадщиною. Шляхом спільної участі у такій праці, Онтарійці можуть побудувати почуття принадлежності та споріднення між собою.

Філія допомагає одержувати грошеві допомоги з приходів Вінтарійської лотереї, щоб цим допомагати етнокультурним групам задержати свою предківську культуру. Уряд вірить у те, що люди, які є закорінені та зберігають свою предківську культуру, мають сенс гідності й самовартості, що допомагає їм повніше включатися в життя цілої Онтарійської громади. Філія допомагає етнокультурним організаціям бути більш ефективними в своїх операціях і в своїй праці. Вона також помогає добровільним організаціям бути чутливішими до культурних різниць у своїх обслугах.

У всіх з цих програм *Відділ багатокультурності і громадянства* дає поради й обслуги, організує різні робітні та дає дотації. Існують міністерські дотації і допомоги з приходів Вінтарійської лотереї.

Щоб дістати більше інформацій про якінебудь програми або обслуги, які дає це міністерство, просимо потелефонувати або відвідати найближчу канцелярію з 19-ти бюр міністерства по всьому Онтаріо. Числа телефону подані при кінці цієї статті.

Міністер Мекафрі говорить: "Я маю обов'язок поширювати й розбудовувати урядову політику й

САТИРА І ГУМОР

Макар ДУДА

БОРЕМОСЯ, ТА ЩЕ Й ЯК!

Мене і моого напарника по цеху Івана мобілізували. Сказали, щоб ми як передовики соціалістичного виробництва три дні не виходили на роботу й ішли на боротьбу з порушниками трудової дисципліни. Така державна кампанія.

Дали нам інструкції і свистки, щоб усіх прогульників з вулиці, ресторанів чи де тільки побачимо, відразу відправляли на заводи, щоб вони підвищували продуктивність праці.

Пішли. На голоній вулиці бачимо, як сотні людей трудового віку спокійненько собі прогулюються. Підходимо до одного парубійка. Питаємо:

— Куди йдеш у робочий час?

— А, власне, яке ваше діло? — опирається.

— У нас є інструкція, — каже Іван. — І свистки, — додаю я.

Той хлопчина махнув рукою: "А йдіть ви з своїми свистками!" І показав куди. Ми туди не пішли, а стали допитуватися, чому він, фізично здоровий, а в робочий час (і показуємо на годинника) вештається по вулиці нашого міста-героя замість того, щоб виконувати виробничі пляни. Він посміхнувся: "Що ви мені показуєте годинника? Скажіть, який зараз день місяця?"

Ми сказали: "восьме число". "То скажіть, якщо ви заводські хлопці, хто з нас щось путнє робить у першу декаду місяця?" І суворо додає: "А чому ви не на роботі? Чому ваш варстат простоює, а ви..." І тут же й собі витягає свистка!

Ми з Іваном швиденько змилились. Це означає, — зникли, як мило під душем.

Далі націлились ще на одного роботягу. Чемно запитуємо, чому не на роботі? Він сміється:

— А я безробітний! — Іван обурився:

— Ти тут антирадянську пропаганду не розводь. У нас нема безробітних. Ану, зразу ж марш на завод, а то відразу свиснемо!

— Куди ж я піду? — далі посміхається той. — Мене ж як прогульника вчора вигнали з роботи.

програми громадянства і багатокультурності. Громадянство і багатокультурна дійсність між собою переплітаються і є тісно взаємно пов'язані. Урядова багатокультурна політика існує для того, щоб зробити місце для реальності культурних різниць і диференціації.

Регіонально-окружні бюра в провінції: Барі: 737-3301; Белвіл: 968-3474; Драйден: 223-2271; Гамільтон: 521-7229; Гановер: 364-1626; Кінгстон: 547-2235; Лондон: 438-2947; Норт Бей: 474-4280; Оттава: 566-3728; Пітерборо: 748-3711; Солт-Сент-Марі: 942-3751; Сент Кетерінс: 688-6472; Садбірі: 675-4383; Тандер Бей: 475-1255; Тімінг: 267-7117; Торонто і околиці: 963-2147; Вінтерлу: 886-3520; Віндзор: 256-4919.

Ми розгубились. Що ж з ним робити? Починаємо бити на почуття: "Як же ти допустив, щоб тебе з заводу прогнали? — А він каже: "Така зараз державна кампанія. І навіть новий генеральний секретар розпорядився нещадно боротися з такими"..."

— Як же ти житимеш? — допікаємо йому. — Чим ти годуватимеш дітей та дружину? — А я холостяк!" — повідомляє. — "І взагалі", — додає, — "ніколи мені з вами розбалакуватись. Мені на роботу."

— На яку це роботу? — дивуємось.

— Я ж майстер — золоті руки, на дошці пошани висів. Так що з голоду не пропаду. Оце йду до знайомого дещо йому в хаті поробити... Може, підемо разом?

Ми відійшли набік, бо побачили величезний хвіст черги до універсальної крамниці. Стоять переважно жінки-домогосподарки, але видно й нашого брата. Націлились на одного, підходимо, просимо вийти з черги для розмови. Він глянув на нас ошелешено: "Ви що, — питає. — здуріли? Я вже три ночі відмічаюсь ось у мене на долоні число 1983, а вже 1970-ий пройшов, — то щоб я вийшов з черги?! Краще ви йдіть.." I знову сказав куди. Ми все таки намагались витягти його з черги, але тут саме почали пускати до крамниці чергову партію трудящих, і наш хлопчина зник за дверима магазину, помахавши нам рукою...

Ззаду в черзі, бачимо, стоять такі ж трудяги і кричать: "Не пускайте без черги!" Це вони про нас. А один фізкультурник могутній каже: "Ви що, хочете поговорити з нами?"

Ми не захотіли. Пішли далі. За рогом бачимо пивну-закусочну. Трудяхи — повним повно. Хилять безперервно півлітровими келихами. Тільки й чути, як гукають в продавщиці пива, подаючи через голови порожні кухлі: "Повторіть!" Не знаємо, з якого боку підійти до виконання державного завдання в даній ситуації. Звернули увагу на молодика, що притулився збоку з двома кухлями пива. Виясняється, теж нема чого нам з ним робити: його теж вигнали з заводу. За пияцтво. А такий молодий! Що ж з ним буде на старості?! Починаємо агітаційно-пропагандистську роботу(так в інструкції сказано), кажемо задушевно: "Послухай, браток, — не пий. Візьми краще соціалістичне зобов'язання на краще виконання пляну.

Відповідає щиро: "Брав, зобов'язувався пити не щодня, а через три дні. Не витримав через два дні..."

— Що ж ти робитимеш без роботи? — запишуємо і в цього безробітного.

— А за мене не турбуйтесь, — каже весело. — Вигнати мене вигнали, а ось прийдуть у кінці місяця штурмові ночі, тоді мене, п'яницю, прогульника, прийде ціла партійно-професійна делегація просити рятувати цех від прориву. Я тоді з друзями, — ото вони там у кутку п'ють, — такі рекорди даватиму. Премію цех одержить за перевиконання виробничого пляну. Ясно, і нам, ударникам, щось перепаде. На півліттри.

"Що ж воно робиться?" — з обуренням подумали. Аж у горлі пересохло від хвилювання! Дове-

лось і нам випити по кухлю пива (він і почастував нас, щира душа!), і ми пішли далі на виконання державного завдання по боротьбі підвищення продуктивності праці.

До ресторану з незвички не насмілились зайти, хоча напевне там чимало паразитів-нероб сиділо.

Врешті надібали лазню. Заходимо. Не пускають, не банний день. Показуюмо повноваження. Пропустили. В роздягалці порожньо, але чуємо гомін і шелест води. Заходимо до сусіднього приміщення. В густому тумані бачимо кілька голих фігур. Командуємо вийти на перевірку. Для остраху свиснули. Видно злякалися. Виходить намилені. "В чому річ?" — запитують. Пояснююмо завдання, питаемо документи. Цікавимось, хто з них хто і чому вони тут голі й намилені стоять у той час, коли партія й уряд мобілізують усіх на боротьбу з порушниками трудової дисципліни.

Призналися, назвали себе. Один директор продуктового магазину, другий замісник ректора навчального інституту, третій інструктор райкому партії, четвертий — відомий не в голому вигляді письменник , і останній — командировочний з Кавказу винороб.

Стали їх присоромлювати: — "Ви ж такі відповідальні, номенклатурні, повинні іншим показувати приклад! А ви вщо показуєте? Подивіться в дзеркало! Розкошуете собі, маніжитесь, паритеся у лазні замість того, щоб чесно і самовіддано виконувати пляни!" Директор магазину запевнив, що залишений замість його надійний заступник плян не тільки виконає, а й перевиконає на десять процентів. На доказ цього запросив нас до себе, щоб ми особисто переконалися, за що його магазину присвоєне звання підприємства комуністичної праці. Вони і червоним прaporом нагороджені. Замісника ректора сказав, що марксистсько-ленінське навчання в інституті й без нього перебуває на високому рівні. Письменник заявив, що у нього не нормований робочий час і він має повне право вивчати життя навіть у лазні. А командировочний з Кавказу пожартував, сказавши, що він таї чудової лазні ніколи навіть у Тбілісі не зустрічав. "Можете перевірити" — запропонував ласково.

Ми з Іваном від такої зухвалої пропозиції аж запарилися. І пішли роздягатись...

Вияснилося, що в той день лазня не була призначена для загального вжитку, а мала спеціальне, номенклатурне призначення. З особливою парою. І з виключною якості березовими вініками.

А який той кавказець привіз з собою коняк!!

Наступного дня в міському штабі по боротьбі з порушниками дисципліни у нас одибрали свистки. Сказали, що ми не виконали державного завдання. Треба було усіх тих паразитів-прогульників викрити і покарати. Одному не дати купити югославські чоботи, дарма, що три ночі в черзі стоять; другому не піти підхалтурити у приятеля в хаті; в інших повиливати на землю пиво з келихів, а тих голих та намилених посадити в міліцейську машину (свистки нашо нам давали?) і в такому вигляді всіх тих номенклатурних одвезти на місце їхньої роботи. Хай підвищують продуктивність праці!

БЕЗ РЕЦЕНЗІЇ

Не буду критиця, що книжка моя довго "не йшла". Візьмеш її в руки, подивишся... Добра книжка! Обгортка приемного кольору, вступ і післяслов написані... А вона не продається, немов заворожена...

Дехто дораджувати почав, що рецензії потрібно. Без неї, мовляв, ніхто книжки не купує. Але хто її напише?... Просив кумів і знайомих: напишіть мені рецензію! Даром не хочу! Чимсь іншим віддячусь, чи могорич поставлю!... Лише Євген Гичка зацікавлення виявив:

— А що воно таке — рецензія? — запитує.

— Такий, — кажу, — вибrik мудреці вигадали. Вроді ритися у книжці й шукати в ній різних прикмет.

— Давай, — каже, — я пориуюся.

— Візьмись! — заохочую його. — Перечитай і напиши свою думку... і буде рецензія! Не забуй тільки, що ми друзі старі і не дуже критикую.

На другий день усміхнений Євген вже стояв на порозі.

— Ну, що — запитую, — написав?..

— Чому б, — відповідає, — не написати?... Я вручає мені листок паперу, на якому було написано:

Рецензія. Придлагаю кожому купити книшку моого приятеля Олекси Шпильки, за якого ручаюся головою. Не краде і не обіде. Останнім куском чорного хліба поділіця. І не п'є. Книшку дуже смішну написав до зарізу. В однім місці за п'яту пропустив, але то нічого. Доручаю купувати із закритими очима.

З ручательством Євген Гичка.

— Ну, як? — зацікавився він нетерпливо. — Добра робота?...

— Добра! — кажу, — дякую! Зап'ємо!

— Якщо, кажеш — добра, тоді вип'ємо за успіх! — погодився Євген і зацікавився чи "добавок" у його рецензію ніяких не потрібно вносити?...

— Може єгодилося б, — кажу, щось про зміст чи мову книжки згадати...

— Не завертай собі мозги! запротестував він і спересердя запитав:

Що тобі саме главное: книжки продати чи рецензія?..

— Продати книжки — відповів я без надуми.

— Так давай їх сюди! Я сам продам!... Домовились?

— Домовились! — відповідаю.

Не знаю як мій приятель книжки випродав. Головне — поліції спорожніли й гроши повернулися із зарібком. Видно — доброю книжка була, коли без рецензії так швидко розійшлася.

НЕВІШНИЙ ДІЯГНОЗ

— Кажуть, що геніальність — хвороба? — питав пацієнт лікаря.

— Не хвилюйтесь. Ви цілком здоровий.

Ми часто й не помічаємо як скоро біжить час. Здається неначе вчора Галі і Юрко Рудь одружилися, а то пройшло вже 25 років, виросли в них чотири сини і навіть дочекались невістки...

Отож іх друзі, родичі, куми й сини вирішили відзначити цей ювілей й організували ювілейний (І. Жаботинський, В. Павленко, Володимир і Валентин Швеці, сини — Ярослав, Петро, Михайло і Тимофій).

26 лютого ц. р., в парафіяльній залі св. Дмитра в Етобіко, Онтаріо, відбулось ювілейне приняття. Майже 150 друзів прибули привітати ювілярів Галю і Юрка. У церкві привітав ювілярів о. Боднарчук і після богослужіння побажав їм здоров'я та щастя до майбутнього ювілею, золотого.

При вході на залю зустріли ювілярів Галині батьки, пп. Швеці, за традиційним українським звичаєм, хлібом і сіллю. І почалось наче знову весілля — смачна вечеря, добра музика, гарно провели всі вечір.

А на другий день запросили ювілярі родичів і кумів до себе "на поправини". При цій приемній нагоді пригадали її українську пресу, зокрема "Нові дні". Пан М. Барабаш запросив скласти пожертвувати на журнал "Нові дні" й присутні склали 76 доларів. Жертвували ювілярі Юрко і Галі Рудь та пп. І. Жаботинський, Б. Шумейко, І. Кожушко, П. Логин, А. Кон, В. Конопут, П. Скелі, М. Барабаш, А. Швець, В. М. Швець, В. Ж. Швець. Усім велике спасиби, а панству Юркові і Галі Рудь щиро бажаємо щастя й здоров'я на многій літі.

М. Б. і Редакція

Не забуваймо про переслідування в Україні!
В травні — місяці СКВУ

ГОЛОКОСТ І ДЕЯКІ НАШІ ПРОБЛЕМИ

Не тільки читачі "Нових днів", але також усі думачі українські люди повинні бути вдячні Вам за нотатку-рецензію на книжку д-ра П. Мірчука п. н. "Зустріч і розмови в Ізраїлі: чи українці традиційні антисеміти" (Н. Д. ч. 396, лютий 1983 р.) Ця книжка присвячена жидівсько-українським взаєминам, а її появу викликали події у зв'язку із кампанією проти колишніх здогаданих чи дійсних нацистських колаборантів, які тепер проживають у США і Канаді.

Хоч наміром автора книжки було боронити українців перед закидом нібито ввесь український народ є, як це часто кажуть жиди, "традиційно антисемітський", то спосіб, в який д-р Мірчук веде цю оборону тільки дає жидам додаткові аргументи на піддержку їх твердження.

Теперішня кампанія в США і Канаді — це відгомін страшного і безприкладного в історії людства масового винищування найбрутальнішими способами цілого жидівського народу, з наміром його як найскорішої ліквідації. Для такої акції немає і не може бути ніякого виправдання і вона мусить бути засуджена, як і всі ті, що її ініціювали та брали в ній участь.

Щоб очиститись від цього страшного гріха і проповісти, німецький уряд досі не перестає судити і карати виявлених нацистських злочинців, щоб у цей спосіб показати, що то не цілий німецький народ завинив у цих злочинах, а тільки ті, що їх чинили.

Сталося так, що на окупованих нацистами територіях, на яких вони чинили ті страшні злочини над жидами, у тій чи іншій формі, добровільно або під примусом, допомагати ім місцеві люди. Між народами, на які впала пляма за співпрацю індивідуальних осіб з нацистами, опинились також українці.

На щастя, коли й були українські люди, що брали активну участь у винищуванні нацистами жидів, то діяли вони індивідуально або щонайвище груповово, але ніколи не як представники українського народу, як члени українських легальних чи нелегальних організацій. Хоч, навіть, якби й такі випадки були, не можна б звинуватити ввесь український народ за їхню діяльність. І тому, коли ще тепер падуть закиди, що український народ є антисемітський — проти таких закидів мусимо завжди рішуче і твердо виступати і доказувати, що це неправда, що це наклеп на український народ.

Я був одним із тих українців, які вже кілька років після останньої війни виступили в обороні українського народу перед таким закидом на сторінках лондонської газети "Манчестер Гардіен" (тепер "Ді Гардіен") на початку 1953 р. Надсилаю Вам для архіву чи евент. використання копії той кореспонденції, щоб ніхто мені не закинув "недостачі українського патріотизму" за те, що далі в цьому листі напишу.

Коли, отже, немає ніякої підстави твердити, що український народ є "традиційно антисемітський", і такий закид мусимо відкидати, то з індивідуаль-

ними актами антисемітизму, доконаними українськими людьми, — справа зовсім інша.

Убивання чи мучення невинної людини — це злочин, який ми, як християни і люди, мусимо засуджувати однаково чи винуватцями цих вчинків є українці, чи люди іншої національності: винуватці повинні понести відповідальність за своє поступовання.

Інших вчинків не можна виправдовувати тим що, мовляв, колись жиди "розпивали" наших людей у коршмах, вислуговувалися польським чи московським панам із шкодою для Українців, або за часів наших визвольних змагань переважно йшли не з нами, українцями, а з росіянами, поляками, румунами і т. п.

І не можна виправдовувати злі вчинки українців тим, що, мовляв, жидівська поліція також знущалася над своїми ж таки людьми. Так ведена д-ром Мірчуком "оборона" мусить потерпіти провал і нас, українців, скомпромітувати. Додаткових вияснень для цього, думаю, не потрібно.

Натомість ми можемо і повинні дати докази на те, що українці під час страшного гонення жидів нацистами, хоч і самі були нацистами переслідувані і навіть нищені, не один раз допомагали жидам у їх тяжкій долі, даючи ім притулок у різних формах і не одна жидівська людина завдяки цьому врятувалася, а не одна українська людина за цю поміч жидам заплатила своїм життям.

Від кількох років збираю докази на це як українці рятували жидів в Україні під час нацистської окупації. Серед документів, які я досі зібрал, є свідчення одної жидівки, моєї шкільної товаришки, про те як вона, користуючись з помочі українських людей, 12 разів зміняла своє місце скованки, яке їй давали українські родини в місті Бучачі або у селах Бучаччини і в цей спосіб врятувалася. Отже для одної особи жидівської національності 50-60 людей української національності (разюючи 4-5 членів на родину) рискували своїм життям! А подібних випадків було більше.

Такі докази треба було вже давно зібрати і видати книжкою. Але не було кому це зробити, бо всі заняті патріотичними декламаціями про "візволення України". І замість цього ми маємо нині д-ра П. Мірчука, який старається виправдати винуватців-українців пригадуванням про часи панщини і тодішню роль жидів у наших селах, або тим, що робила жидівська поліція чи юденрати. Так, якби вчинення злочину одною людиною виправдувало вчинення такого ж злочину іншою людиною.

А тепер відносно всіх індивідуальних українських людей в США і Канаді проти яких ведеться слідство за колаборацію з нацистами та кримінальні проповінні.

Мій погляд на іх вчинки (якщо хтось з них винний) я вже висловив вгорі: невільно вбивати й мучити невинних людей, бо це не по-християнському й не по-людському.

Але як суспільно-громадський діяч та юрист-адво-

кат, не можу залишити цю справу на самому за-
судженні.

Всі ті, що сьогодні попали в біду у США та Канаді можуть бути фальшиво обвинувачені або можуть бути відтягуючі обставини на їх оборону. Ім у іхній обороні треба допомоги, спеціально ж тим, що не мають фінансової спроможності оплатити свого оборонця. Хто і як, у якій формі, щоб це не виглядало що українська суспільність, як цілість, стає в обороні їх "гонору", — мають вирішити українські чинники у США і Канаді.

Існують за океаном організації наших юристів. Не знаючи законів про державне громадянство згаданих країн, я не можу давати ім якісь конкретні пропозиції. Але мені видається що ті наші організовані юристи, в порозумінню і співдії з організаціями юристів інших національностей могли б застосовитись над якоюсь продуманою акцією на терені законодатних органів обидвох країн. Про це тепер не хочу більше говорити. Скажу тільки, що Коли я прочитав у наших заокеанських часописах про перший випадок українця, проти якого видвигнено справу про відіbrання йому громадянства, я вислав свої сугestії моим товаришам по професії за океаном.

На всякий випадок, уважаю, що ці всі проблеми повинні бути полагоджувані кабінетним способом, а не веденням крикливих протестних акцій у формі демонстрацій і летючок, тобто перенесенням справи "на вулицю", бо це може принести нам тільки шкоду.

А власне так почав "полагоджувати" справу наш, прославлений на еміграції, Валентин Мороз, якого писання в журналі "Анабазис" ч.2, за квітень-червень 1982 р. не приносять йому чести.

I, на кінець, ще одна заявка: для без прикладного нищення жидів нацистами, жиди знайшли слово "голокост" і воно вже принялося у цілому світі на означення того, що жиди пройшли під нацистською окупацією. Та тепер деякі наші автори пропонують відобразити жидам це означення і пропонують українцям вживати "український голокост" як означення страшного голоду та інших українських трагедій.

Краще залишити цю неповажну практику і знайти для себе якесь інше означення.

Теодор Данилів, Лондон

**

Спасибі за зауваження про "найгіршу книжку року", написану Петром Мірчуком. Нічого нового нема в тому, що він ображає недобитка радянської системи Петра Григоренка, відомого на весь світ відважного воїна проти кремлівської тиранії. Майже всі бандерівські діячі, через свою загумінкову провінційність, безліч разів очорювали і П. Григоренка, і Л. Плюща, і інших колишніх мучеників СРСР.

Ще 1947 р. п. Петро Мірчук, промовляючи (коли так можна назвати його ненависні викрики) у мюнхенському "ДП" таборі, очорював творців Української держави — М. Грушевського, В. Винниченка, Ісаака Мазепу та інших, імена яких заслуговують на пошану всіх дійсних патріотів України. І вже тоді у п. Мірчука була подвійна мірка, бо він ні словом не осудив, нпр. керівників Української

Галицької Армії за перехід армії до деніківців (білі росіяни — єдинонеділимці), а потім до червоних (Червона українська галицька армія, ЧУГА). А чайже чимало тих "чугаївців" поробились на Україні агентами ГПУ-НКВД, зробивши собі партійну кар'єру, напр., Михайлик — головний прокурор на процесі СВУ, Всеволод Балицький — голова ЧК (потім ГПУ) на всю Україну й багато інших. Нічого не сказав тоді Петро Мірчук і про галицьких "панейківців", які в 1919 р. зробили брудні наклепи на делегацію УНР, хоч сам Панейко запрягся пізніше до російського федерацівного воза...

Чи ж дивно, що маючи таких провідників, наші "революціонери" проявляли таку ненависть до інакші думаючих українців узагалі, а до колишніх "підрядянців", цебто до жертв комуністичної деспотії, зокрема, особливо в таборах ДП (див. І. Багряний — "Фарватер п'ятої колоні")? Ні в яких переговорах — чи то з єреями, чи будь з ким — вони не можуть бути серйозними, розумними, дійсними представниками українців, бо України вони не знають, бо в основі своєї "філософії" мають людоненависть і вузький фанатизм...

Ведмежу прислугу зробив п. П. Мірчук українцям, у розмовах з єреями представниками в Ізраїлі. Поводився не інтелігентно(а як всезнайко — зухвало й задиркувато. Він не хоче навіть усвідомити, що слово "жид" в українській мові, за останніх 80 років, набрало образливого, зневажливого змісту (е до вподоби ж буде п. Мірчукові, коли його називатимуть "галичмон" або "русин")...

Нерозумно, нахабно, короткозоро, недипломатично, на шкоду всім українцям поводив себе п. П. Мірчук у розмовах з єреями. Та він такий є, вже й не зміниться.

Н. Волинюк, Канада

Хоч Нові дні" офіційно вживають назву "єреї", проте допускають і традиційну назву "жид", якщо старші автори вперто цю назву вживають, не вважаючи її образливою. — Редактор.

КОРОТКО ПРО "НОВІ ДНІ"

Прочитавши про фінансові труднощі видавництва вашого журналу, надсилаю на пресовий фонд сто австр. доларів. Знаю, що це мала допомога, але всі мої прибутки — це моя стареча пенсія, а з неї багато не викроїш. А проте сподіваюсь, що в майбутньому часі я зможу надіслати Вам щось і на фонд коректора, бо почуваю, що це мій обов'язок.

О. Ярошівський, Австралія

**

Пересилаю Вам чек на \$25.00 — передплата на 1983 і моя скромна пожертва на пресовий фонд. Ваш журнал добрий, — шкода, якби перестали видавати... Наш народ щедро жертвє на церкви, але на літературні й культурні справи, то вже повільніше. Пропоную піднести передплату до \$20.00 з продовженням заклику на допомогу, або піднести передплату до 24 дол., не рапчуячи на пожертви.

Трагедія наша в тому, що старші відходять, а молодші не цікавляться або не знають мови.

І. Макарець, США

Треба поздоровити Віталія Бендеру за те, що здобув для читачів "Нових Днів" цікаве інтерв'ю з Фредеріком Форсайтом. Це безумовний успіх для журналу.

Р. Л. Хомяк, Меклін, США

**

Ласкаво прохаю прийняти від мене мою скромну пожертву "Новим Днім". Бажаю і надалі такої ж успішної, як і дотепер, праці нашому українському демократичному часописові.

З пошаною М. Мужа, Торонто

**

Вельмишановний Михайл Олександрович!

Щире спасибі за Вашу чергову й не таку то й скромну, а княжу пожертву (сто дол.) для "Нових Днів". У Ваш ювілейний рік бажаємо Вам кращого здоров'я і видавничих успіхів у зв'язку з близьким 1000-річчям хрещення України. — Редакція

В ПАМ'ЯТЬ І. ЛІТВІНЕНКА

З приводу 13-ої річниці смерти моого чоловіка Івана Літвиненка (упокоївся 22 квітня 1970 року), висилаю грошовий переказ на суму 20 дол. на пресовий фонд журналу "Нові дні", якого читачем він був майже від початку існування журналу.

Антоніна Літвиненко, Вінніпег

О. Куріленко, Австралія	\$103.40
М. Барабаш, Віловдейл, Канада (З ювілею Юрія і Галі Рудь)	76.00
Марко С. Козинець, Зах. Німеччина	50.78
З 25-річного ювілею подружнього життя Віри і Василя Павлюків, Торонто, Канада	46.00
М. Давидюк, Австралія	35.00
Богдан Гарасевич, Стерлінг Гейтс, США	30.00
В. Василько, Лондон, Канада	30.00
П. Шахів, Порт Алберні, Канада	30.00
О. Лист, Віндзор, Канада	25.00
Д. Нитченко, Австралія	25.00
М. Карпенко, Австралія	25.00
К. Роговський, Торонто, Канада	25.00
М. Громницький, Сан Франціско, США	25.00
Яків Корузенко, Франція	22.81
Г. Гриценко, Вест Анджелес, США	20.00
Р. Темертей, Бей Д'Урф, Канада	20.00
Олександра Ткач, Австралія	20.00
М. Солодуха, Оттава, Канада	20.00
К. Вовкодав, Торонто, Канада (в третю річницю смерти свого мужа сл. пам. Г. Ф. Вовкодава)	20.00
Е. Момот, Зах. Німеччина	20.00
В. Дмитрук, Монреаль, Канада	20.00
І. Чернецький, Калгарі, Канада	20.00
Теодор Данилів, Англія	16.00
Н. Голузенко, Четфілд, Канада	15.00
Федір Ревенко, Гошен, США	15.00

Нуся Семотюк, Торонто, Канада	15.00
Г. Сидорець, Трентон, США	10.00
М. Гаргатій, Содбюри, Канада	10.00
Е. Літвінов, Торонто, Канада	10.00
М. Ковалевська, Ютіка, США	10.00
Галина Багряна, Зах. Німеччина	10.00
Любина Терещенко, Ріджвуд, США	10.00
д-р В. Витвицький, Глен Спей, США	10.00
Іван Манченко, Порт Джарвіс, США	10.00
Г. Рябокінь, Ст. Пол, США	10.00
С. Глушко, Торонто, Канада	10.00
С. Шологон, Дургам, Канада	10.00
С. Федосенко, Торонто, Канада	10.00
Н. Гаврилюк, Крім Рідж, США	5.00
М. Котульська, Торонто, Канада	5.00
З. Гречко, Торонто, Канада	5.00
М. Будак, Зах. Німеччина	5.78
Ю. та В. Клюковські, Чікаго, США	5.00
А. Петришин, Тандер Бей, Канада	5.00
А. Білоцерківський, Ля Саль, Канада	5.00
М. Ходаченко, Торонто, Канада	5.00
В. Дзюбенко, Венківер, Канада	5.00
Д-р В. Закальницький, Бельгія	5.00
Л. Шанковський, Філадельфія, США	5.00

Австралія

Г. Вишневий	36.00 австр. дол.
Г. Дворцовий	10.00
Т. Мироненко	10.00
Ілла Ніговська	10.00
І. Коблаш	10.00
В. Білик	6.00
І. Дубинець	6.00
В. Гергель	2.00

АНГЛІЯ

Ю. Мицько	15.00 англ. фунтів
-----------	--------------------

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

В. Дмитruk, Монреаль	1
Проф. Д. Нитченко, Австралія	1
І. Роговський, Торонто	1
Марія Солодуха, Оттава	1
К. Ткаченко, Содбюри	1
М. С. Козинець, Зах. Німеччина	1
Світлана Петрик, Австралія	1
Т. Мироненко, Австралія	1

Щире спасибі всім за допомогу. Маючи таких жертвених читачів, не сомніваємось, що "Нові дні" подолають фінансові труднощі на лихо ворогам нашим.

Редакція і адміністрація "Нових днів"

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

У великому горі ділимося звісткою з краянами-волинянами та з усіма земляками на чужині та в Україні, що у Швейцарії на 74 році життя 21 січня 1983 р. несподівано відійшла у вічність, прийнявши Святі Тайни,

ОЛЕНА ЛАВРЕНТИЄВНА ГРИЦЮК

Гірким сумом вражені чоловік Тарас Сем. Грицюк і дочка Тамара Т. Грицюк.

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
If not delivered please return to:
NOVI DNI
Box 126, Postal station "N"
Toronto, Ont., Canada M8V 3S4

НАДІСЛАНІ НОВІ КНИЖКИ

Докія умення. НЕБЕСНИЙ ЗМІЙ: фантастична по-
вість на тлі праісторії. Нью-Йорк, Науково-дослід-
не товариство української термінології, 1982. 262
стор. ілюстр.

Дмитро Чуб. В ЛІСАХ ПІД ВЯЗЬМОЮ: Спогади про
Другу світову війну. Мельборн, Вид-во "Ластів-
ка", 1983. Вид. 2-ге, дополнене. 130 стор.

Митрополит Іларіон. УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА: нариси
з історії Української Православної Церкви. Друге
поправлене й дополнене видання за редакцією
прот. Степана Ярмуса. Вінніпег, Видання Консисто-
риї УГПЦеркви в Канаді, 1982. 366 стор. Ціна
15.00 дол.

Закордонне Представництво Української Гельсінк-
ської Групи. ВІСНИК РЕПРЕСІЙ В УКРАЇНІ. Ре-
дактор-упорядник Надія Світлична. Випуск 2-5,
1981.

John Paskievich. A VOICELESS SONG: photographs of
the Slavic Lands. Introduction by Josef Skvorecky. To-
ronto, Lester and Orpen Dennys, 1983. 95 р. Price
\$17.95

Jahrbuch der Ukrainekunde. München, Товариство
Сприяння Українській Наукі, 1982. 335 стор.,
ілюстр.

З висилкою нового Річника звертаємося з вели-
ким проханням до всіх, хто його одержить, про
пожертвви на покриття коштів, пов'язаних з цим
виданням, яке розсилається дарово, в кількості біля
1000 примірників, до 27 країн для різних бібліотек,
інститутів і видатних науковців, дослідників схід-
ньої Європи.

Пожертвви слати на таку адресу:

Arbeits- und Förderungsgemeinschaft der ukrainischen
Wissenschaften e.V.
Pienzenauerstr. 15, 8000 München 80

Купимо "Словник Української Мови" , в-во
"Наукова Думка", Київ, 1970-80 рр. — цілий
комплект 11 томів, або окремі томи: 1-ий, 2-ий, 3-
ий і 4-ий. Також купимо "Польсько-Український
Словник" в-во "Наукова Думка", Київ, 1958-9 рр.
— цілий комплект 3-томи, або останній том на
літери: S-Z.

Просимо писати на адресу:

UKRAINIAN STUDIES COUNCIL
2919 Glenwood Ave.,
Windsor, Ontario
N9E 2X7

КНИЖКИ НА ПРОДАЖ

Петро Волиняк, КІЇВ — Читанка для 3-ої кляси
4-те видання. Ціна 3.00 дол.

Петро Волиняк. ЛАНИ — Читанка для 4-ої кля-
си 4-те видання. Ціна 3.00

I. Бережний. УКРАЇНСЬКА МОВА. Початкова
граматика української мови. Ціна 3.00 дол.

Д. Чуб. СО ТІС ІС АВСТРАЛІЯ. 112 стор.,
в м'якій оправі. Ціна 3.50 дол.

В. Винниченко. МІЖ ДВОХ СИЛ. Драма на
4 дії. Ціна 2.00 дол.

Г. Костюк. ВИННИЧЕНКО ТА ЙОГО ДОБА.
280 стор., в твердій оправі. Ціна 12.00 дол.

А. Юріняк. КАМІКАЗЕ ПАДАЄ САМ. Опові-
дання і фейлетони. Ціна 5.00 дол.

А. Юріняк. ЛІТЕРАТУРНІ ЖАНРИ Ч. II. 380
стор., в твердій оправі. Ціна 12.00 дол.

А. Юріняк. КРИТИЧНИМ ПЕРОМ. 318 стор.,
в м'якій оправі. Ціна 8.00 дол.

Софія Гаєвська. Treasures of the Centuries. (Скарби
століть) 112 стор. Ціна 5.00 дол.

Петро Волиняк. ПОГОВОРIMO ВІДВЕРТО.
680 стор., в твердій оправі. Ціна 12.75 дол.

I. Овечко. "НУМО ДО ПРАЦІ". 84 стор., в м'я-
кій оправі. Ціна 5.00 дол.

УВАГА! Просимо до замовлення додати 15%
на поштову оплату.

Вижче подані книжки замовляти в адміністрації
"Нових днів"

"НОВІ ДНІ" ЧЕКАЮТЬ ВАШІХ ПОРАД
І ДОПІСІВ НА РІЗНІ ТЕМИ
НАШОГО ЖИТТЯ!